

ارایه الگوی نهاده سازی فعالیت های فیزیکی- ورزشی در دانش آموزان معلول با نیازهای ویژه

- شهرام عرف زاده*، استادیار، مدیریت ورزشی، گروه آموزش تربیت بدنی، دانشگاه فرهنگیان، اصفهان، ایران
□ مهدی نصیری خوزانی، دکتری تخصصی، مدیریت ورزشی، گروه آموزش تربیت بدنی، دانشگاه فرهنگیان، اصفهان، ایران

• تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۶/۲۷ • تاریخ انتشار: مهر و آبان ۱۴۰۴ • نوع مقاله: پژوهشی • صفحات ۴۳ الی ۶۳

چکیده

زمینه و هدف: هدف از اجرای پژوهش حاضر، ارائه الگوی نهاده سازی فعالیت های فیزیکی- ورزشی در دانش آموزان معلول با نیازهای ویژه بود.

روش: این پژوهش، کیفی و مبتنی بر نظریه داده بنیاد بود. مبنای فلسفی پژوهش، تفسیری و مبتنی بر رهیافت استقرایی بود. مشارکت کنندگان در پژوهش شامل متخصصان حوزه ورزش دانش آموزی، همگانی، معلولان و استثنایی نظیر متخصصان تربیت بدنی و تعلیم و تربیت با گرایش های مدیریت ورزشی، فیزیولوژی ورزشی، آسیب شناسی ورزشی، رفتار حرکتی، مدیریت آموزشی و علوم تربیتی و آگاه به موضوع پژوهش بودند، نمونه گیری براساس روش هدفمند و مبتنی بر رویکرد نظری بود. معیار کفایت نمونه گیری اشباع نظری داده ها بود و بر این اساس، تعداد ۱۶ مصاحبه ی نیمه ساختار یافته و اکتشافی انجام گرفت. جهت ممیزی پژوهش و قابلیت اعتماد از معیارهای مقبولیت، باورپذیری (روش اسکات)، انتقال پذیری و تأیید پذیری (روش تحلیل اعضای پژوهش) استفاده شد و برای اتکاپذیری از روش بازآزمون مصاحبه ها استفاده شد.

یافته ها: نتایج تحلیل داده ها در طی ۳ مرحله کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی تفکیک شدند و یافته های پژوهش در چارچوب مدل پارادایمی شامل مقوله های اصلی عوامل زمینه ای مانند اثربخش نمودن محتوای آموزشی- ورزشی کودکان معلول با نیازهای ویژه و توسعه سواد حرکتی آنان، شرایط علی مانند، تحول آفرینی در آموزش تربیت بدنی دانش آموز معلول با نیازهای ویژه و ترویج دیدگاه سلامت محور، عوامل مداخله گر مانند، هم افزایی با رویکرد بهبود عملکرد ورزش این کودکان و چالش های فراروی نهاده سازی فعالیت های فیزیکی- ورزشی، راهبردهایی مانند، توسعه و طراحی فضاهای ورزشی و شهری معلولان، توان بخشی دانش آموزان با معلولیت با نیازهای ویژه و توسعه فوق برنامه های آموزشی- ورزشی توان یابان و در نهایت پیامدهایی نظیر توانمند سازی اجتماعی- ورزشی شناسایی شدند.

نتیجه گیری: براساس نتایج پژوهش حاضر، مواردی نظیر احقاق حقوق شهروندی با حق بر سلامت، ورزش و آموزش دانش آموزان توان یاب، ایجاد حس ورزش خواهی در سبد فکری دانش آموزان و والدین، ترویج و آموزش فعالیت های ورزشی تلفیقی و فراگیر، توان بخشی این دانش آموزان با راه اندازی کانون های حرکات اصلاحی و کلپ های حرکات درمانی، توسعه سواد حرکتی این دانش آموزان با ترویج مهارت های بنیادی در قالب بازی، جذب و توزیع عادلانه بودجه و اعتبارات لازم، طراحی و احداث اماکن و فضای شهری و ورزشی با در نظر گرفتن شرایط جسمانی و ذهنی دانش آموزان با نیازهای ویژه و توان یاب پیشنهاد می شود.

واژه های کلیدی: آموزش فراگیر، توان بخشی، سواد حرکتی، فعالیت های فیزیکی- ورزشی، نهاده سازی

مقدمه

تحرك و فعالیت بدنی در زندگی امروزی که متعاقب توسعه و گسترش امکانات وسایل رفاهی و شیوه‌های نوین زندگی به وجود آمده است، ضرورت پرداختن به ورزش و تربیت بدنی را بیش از پیش ایجاب می‌نماید. در این راستا، انجام مستمر و منظم حرکات بدنی، امری حیاتی و لازم به نظر می‌رسد (۱). همچنین در مقابله با چالش‌های سبک زندگی بی‌تحرك و غیرفعال، امروزه توجه زیادی به فعالیت‌های جسمانی در بعد فیزیولوژیک و روان‌شناختی مرتبط با مشارکت و فعالیت منظم در فعالیت جسمانی شده است و شواهد نشان می‌دهد، مشارکت در ورزش و فعالیت‌های بدنی باعث بهبود آمادگی جسمانی مرتبط با سلامتی، بهبود سلامتی استخوان‌ها، کاهش چربی بدن و کاهش نشانه‌های افسردگی می‌شود (۲). البته در سال‌های اخیر، استفاده از فعالیت بدنی و ورزش برای رشد فردی و اجتماعی کودکان و نوجوانان موضوع تعداد زیادی از مطالعات بوده است. تربیت بدنی و ورزش مدارس چارچوب مناسب و مؤثری برای انتقال و آموزش مهارت‌ها و استراتژی‌ها برای کاهش رفتارهای پر خطر و ارتقای رفاه فراهم می‌کند (۳). بنابراین می‌توان اذعان نمود که، تمام انسان‌ها در رشد حرکتی، توالی مشابهی را پشت سر می‌گذارند، اما گاهی عوامل متعددی از جمله مسائل ژنتیکی، عفونت، ضایعه ناشی از ضربه، مسمومیت، کمبود اکسیژن و از طرف دیگر محرومیت حسی-هیجانی باعث می‌شود که در این فرایند، مشکلاتی ایجاد شود و در نتیجه، مهارت‌های حرکتی بنیادی، جابه‌جایی، دست‌کاری، هماهنگی حرکتی و حتی زبان، جریان طبیعی خود را طی نکنند و فرد دچار مشکل شود (۴).

بر همین اساس، کودکانی با عنوان کودکانی با نیازهای ویژه در جوامع هستند که علاوه بر ویژگی‌ها و نیازهای کودکان عادی، ویژگی‌ها و نیازهای خاصی دارند. لذا از نظر آموزشی، دانش‌آموز با نیازهای ویژه، از نظر شناختی، هوشی، جسمی (حسی-حرکتی)، عاطفی و اجتماعی تفاوت قابل ملاحظه‌ای با افراد همسن خود دارد. این تفاوت به حدی است که برخورداری وی از آموزش و پرورش، مستلزم تغییراتی (متناسب با ویژگی‌های این دانش‌آموزان) در برنامه‌ها، محتوا، روش‌ها، مواد و فضای آموزشی عادی، ارائه خدمات آموزشی و توان‌بخشی ویژه به

اوست. دسته‌بندی‌های گوناگونی برای نامگذاری افراد با نیازهای ویژه در نظر گرفته‌اند، که شامل با معلولیت جسمی-حرکتی^۱، فلج مغزی^۲، ناشنوا و کم‌شنوا^۳، نابینا و کم‌بینا^۴، کم‌توان ذهنی^۵، اتیسم^۶، نشانگان دان^۷، دارای اختلالات ارتباطی، رفتاری و یادگیری^۸ می‌باشند (۵ و ۶). بنابراین با توجه به اهمیت نقش تربیت بدنی و ورزش در آموزش و پرورش، توان‌بخشی کودکان و دانش‌آموزان با نیازهای ویژه نشان داده شده که فعالیت‌های تربیت بدنی و ورزشی، ضمن دارا بودن ماهیتی مستقل، با حیطه‌های مربوط به آموزش و پرورش و توان‌بخشی درهم تنیده است و ضمن توسعه «مهارت‌های زندگی» کودکان و دانش‌آموزان استثنائی، شرایط بهتری را برای سازگاری اجتماعی و تصویر بدنی آنان فراهم می‌آورد (۷). البته، در حال حاضر اغلب افراد با معلولیت کمتر در فعالیت‌های جسمانی شرکت می‌کنند و دسترسی آنها به مزایای امکانات و فضای ورزشی محدود می‌باشد (۸). در حقیقت، نحوه‌ی اداره‌ی جامعه با این سیاق، سبب به حاشیه رانده شدن افراد با معلولیت می‌شود و این امر، نمونه‌ی روشنی از جداسازی و اعمال تبعیض علیه افراد معلول به‌شمار می‌رود، درحالی‌که معلولان برای زندگی همچون سایر افراد جامعه حقوق مشابه دارند و هیچ‌گونه استثنایی نباید دامنگیر تحقق حقوق انسانی آنان شود؛ حقوقی مانند حق داشتن زندگی خصوصی و خانوادگی، دسترسی به خدمات بهداشتی و اجتماعی، فرصت‌های آموزشی و شغلی، مسکن، حمل و نقل، دسترسی به اطلاعات و برخورداری از زندگی اجتماعی، تسهیلات ورزشی، تفریحی و حضور در جامعه و مداخله‌ی کامل سیاسی در تمامی موضوعات مربوط به آنان (۹). البته باید اعتراف کرد که افراد معلول هیچگاه به‌طور برابر به عدالت دسترسی نداشته‌اند (۱۰).

در همین راستا، پورکیانی و همکاران (۱۴۰۱)، در پژوهش خود پیشنهاد دادند که برنامه «من می‌توانم» در سرفصل‌های درسی تربیت بدنی قرار گیرد و به‌صورت مستمر در مدارس ابتدایی ایران اجرا شود. با اجرای این برنامه در مدارس که شامل آشنایی با جنبش پارالمپیک و مدل‌های ورزش فراگیر می‌باشد، علاوه بر بهبود و ارتقاء نگرش مثبت نسبت به افراد معلول و ادغام آنان در جامعه، بسیاری از محدودیت‌های موجود برای آنان در جامعه نیز از بین خواهد رفت (۱۱). در

1. Physical-Motor Disability
2. Cerebral Palsy
3. Deafness & Hearing-Impaired
4. Blindness & Visual Impairment

5. Intellectual Disability
6. Autism
7. Downs Syndrome
8. Communication, Behavioral, and Learning Disorders

ادامه، کارول^۱ و همکاران (۲۰۲۰)، در پژوهش خود در نیوزیلند مطرح کردند، جوانان معلول نسبت به جوانان سالم در حوزه های زندگی اجتماعی نظیر فعالیت های ورزشی مشارکت پایین تری دارند و در صورت مشارکت، فرصت هایی برای توسعه شایستگی ها، سرگرمی و رقابت، حس مشارکت و تعلق به گروه همسالان را نیز فراهم می کند (۱۲). همچنین، برون^۲ و همکاران (۲۰۲۱) اظهار داشتند، آموزش دوچرخه سواری برای افراد معلول با توجه با شدت و نوع آسیب دیدگی آنان، می تواند تأثیرات مثبت و باعث افزایش اعتماد به نفس در میان شرکت کنندگان و تغییر نگرش خانواده شود. البته، نگرانی در ارتباط با خطرناک بودن جاده ها، غیرقانونی بودن دوچرخه سواری در پیاده روها و ارائه ضعیف امکانات دوچرخه سواری وجود دارد (۸). از طرفی، جینگ^۳ و همکاران (۲۰۲۳)، در پژوهشی به بررسی ارتباط بین معلولیت جسمی و خطر ابتلا به بیماری عروق کرونر قلب^۴ پرداختند و بیان داشتند که محدودیت های حرکتی، که به عنوان سبک زندگی بی تحرک شناخته می شود، یکی از عوامل خطر اصلی ابتلا به این بیماری است و از طرفی این افراد کمتر از توان بخشی و مراقبت های بهداشتی بهره مند می باشند (۱۳). همچنین، نادریان و نقی پورگیوی (۱۴۰۲)، در پژوهشی با عنوان حق بر ورزش، تفریح و اوقات فراغت افراد معلول از منظر اسناد ملی و بین المللی حقوق بشر^۵ انجام دادند، یافته ها نشان داد، با وجود اینکه در قوانین و مقررات ملی و بین المللی متعددی بر این موضوع تأکید شده است، اما سازمان ها و نهادهای فعال در حیطه ورزش، تفریح و اوقات فراغت به وظایف خود در برابر معلولان، آن طور که شایسته است عمل نکرده و شرایط را برای بهره مندی معلولان از امکانات ورزشی و تفریحی مهیا نکرده اند (۱۴). با این اوصاف، سوق دادن دانش آموزان با معلولیت به فعالیت های ورزشی، علاوه بر عوامل متعدد، نیاز به سرانه فضای ورزشی کافی و استاندارد دارد، که در همین راستا بشارت فر و همکاران (۱۴۰۲) بیان داشتند، فضاها، پایگاه ها و اماکن ورزشی مختص افراد معلول و متناسب با نیازهای آنان ساخته شوند. همچنین طراحی فضای داخلی اماکن ورزشی موجود با توجه به شرایط آنان، امکانات و تجهیزات استاندارد و ایمن ورزشی و پارکینگ متناسب با نیازهای آنان فراهم شود (۱۵). همینطور، در ارتباط با کودکان مبتلا به فلج مغزی سکینه پور و نادری (۱۳۹۹)، اظهار داشتند که

حمایت های ناکافی اجتماعی، نگرش های منفی و محیط های فیزیکی غیرقابل دسترس به عنوان رایج ترین موانع مشارکت در ورزش می باشد (۱۶). همچنین، صاحب زمانی و همکاران (۱۳۹۸)، بیان نمودند که کودکان آسیب دیده شنوایی با مشکلات حرکتی نیز همراه هستند و در اجرای مهارت های تعادلی از کودکان عادی که سن برابری دارند، ضعیف ترند. لذا این اختلال های تعادلی ممکن است یادگیری سایر مهارت های حرکتی، تکامل ادراکی-حرکتی، تحولات بینایی و ادغام حسی آنها را تحت تأثیر قرار دهند، بنابراین پیشنهاد می شود در برنامه های تمرین های تعادلی برای بازیابی مرکز ثقل و توان بخشی ناشنوایان، بر تقویت بیشتر سیستم حسی-پیکری در کنار سیستم های درگیر در تعادل تأکید شود (۱۷). از سوی دیگر، سرگل زایی و همکاران (۱۴۰۰)، در پژوهش خود به کودکان نابینا و مشکلاتی نظیر سرعت راه رفتن، اختلال در جهت یابی فضایی، تعادل، اختلال توانایی های شناختی و کم داشتن برنامه های اوقات فراغت در مقایسه با همتایان بینای خود اشاره نمودند (۱۸). در ادامه، یآوری و همکاران (۱۴۰۱) اظهار داشتند، قابلیت اصلاح پذیری دانش آموزان کم توان ذهنی آموزش پذیر در زمینه های رشد (جسمانی، عاطفی و ...) می توان با ارائه فعالیت های حرکتی منظم، تجارب حرکتی این کودکان را تحت تأثیر قرار داده و شرایط مناسب آگاهی و یادگیری بعدی آنان را فراهم آورد (۱۹). همچنین، شهراسفنگره و همکاران (۱۳۹۷) بیان داشتند، مهارت های حرکتی کودکان اتیستیک در برهه زمانی دبستان، زیربنای آگاهی ها و یادگیری های بعدی کودک را فراهم می آورد و از طرفی، تغییر در ابعاد و ترکیب بدن و چاقی علاوه بر تأثیری که بر سلامت جسمانی دارد می تواند بر عملکرد ذهنی و کنش های شناختی و اعمال ماهرانه آنان مؤثر باشد (۲۰). البته بحیرایی و همکاران (۱۳۹۸)، کم تحرکی را از مشکلات بزرگ زندگی مبتلایان به نشانگان دان دانستند و بیان نمودند که، به نظر می رسد، افراد کم توان ذهنی با نشانگان دان برابر یا بیشتر از افراد سالم، برای داشتن سلامتی و تندرستی و پیشگیری از امراض و مرگ و میر زودرس، نیاز به آمادگی جسمانی و سلامت دستگاه های قلبی عروقی و عضلانی-اسکلتی دارند (۲۱). همچنین مکنزی^۶ و همکاران (۲۰۱۸)، در پژوهش خود در ارتباط با افراد با اختلال یادگیری اذعان داشتند که این کودکان سلامتی جسمی و روانی کمتر

1. Carroll
2. Berent
3. Jing Wu

4. Coronary Heart Disease
5. International and National Instrument of Human Rights
6. MacKenzie

توسعه عوامل مدنظر، نیازمند برنامه‌ریزی مدون و طولانی مدت و هم‌افزایی مدیران و مسئولان آموزش و پرورش، ورزش و جوانان، سازمان آموزش و پرورش استثنایی و سایر سازمان‌ها و نهادهای ذینفع می‌باشد. لذا، پژوهش حاضر در صدد پاسخ‌گویی به این پرسش است: چگونه می‌توان از طریق ارائه‌ی مدل، زمینه‌ی نهاده‌سازی فعالیت‌های فیزیکی-ورزشی در دانش‌آموزان با نیازهای ویژه را فراهم نمود؟

روش‌شناسی

روش پژوهش حاضر کیفی بود که با استفاده از راهبرد نظریه داده‌بنیاد نظرات مصاحبه‌شوندگان درباره نهاده‌سازی فعالیت‌های فیزیکی-ورزشی در دانش‌آموزان معلول با نیازهای ویژه تحلیل شد. قلمرو پژوهش برخی از صاحب‌نظران و مطلعان حوزه ورزش دانش‌آموزی، همگانی، معلولان و استثنایی نظیر متخصصان تربیت‌بدنی و تعلیم و تربیت با گرایش‌های مدیریت ورزشی، فیزیولوژی ورزشی، آسیب‌شناسی ورزشی، رفتار حرکتی، مدیریت آموزشی و علوم تربیتی با مدرک دکتری تخصصی و کارشناسی ارشد، شناسایی شدند. نمونه‌گیری پژوهش، به روش هدفمند و مراجعه به مطلعان دیگری صورت گرفت. این روند نمونه‌گیری و مصاحبه تا زمانی که فرایند تجزیه و تحلیل و اکتشاف به اشباع نظری برسد، ادامه داشت که ۱۶ نفر بودند. ویژگی‌های جمعیت‌شناختی مشارکت‌کنندگان پژوهش حاضر که در جدول (۱) ارائه شده است، طبق جدول تعداد کل مصاحبه‌ها ۱۶ نفر بوده و همه مصاحبه‌شونده‌ها دارای تحصیلات دانشگاهی، دارای سوابق بالای ۱۰ سال تدریس، پژوهش و اجرایی می‌باشند.

و فعالیت بدنی کمتری را نیز نسبت به همسالان خود تجربه می‌کنند و از طرفی شرکت در فعالیت‌های جسمانی باعث افزایش سلامت جسمی و روانی آنها می‌شود (۲۲).

با این اوصاف، در راستای بهبود عملکرد و ارتقاء سلامت جسمانی، روحی و روانی این کودکان، نهاده‌سازی فعالیت‌های فیزیکی-ورزشی حائز اهمیت می‌باشد. البته با مرور پیشینه پژوهش‌های صورت گرفته، مشاهده می‌شود که به‌طور خاص پژوهشی در رابطه با نهاده‌سازی فعالیت‌های فیزیکی-ورزشی در دانش‌آموزان معلول با نیازهای ویژه^۱، ارائه نشده است. لذا اتخاذ شیوه‌های مناسب برای نهاده‌سازی، مستلزم بررسی علمی و به‌کارگیری متولیان امر ورزش دانش‌آموزی، ورزش توان‌یابان، ورزش استثنایی، ورزش همگانی و قهرمانی از نتایج پژوهش حاضر می‌باشد و همین‌طور در اولویت برنامه‌های راهبردی و مدل حکمران کلان ورزش قرار بگیرد. ناگفته نماند، در این راستا، آموزش و پرورش از پتانسیل بالایی برای رشد و توسعه ورزش دانش‌آموزان با نیازهای ویژه را دارد، اما می‌توان اذعان نمود که در زیرساخت‌ها و سرانه فضای ورزشی، فن‌آوری نوین، تأمین منابع انسانی و مالی با چالش‌ها و کمبودهایی در عوامل اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و محیطی مواجه می‌باشد که مشارکت این قشر از جامعه در فعالیت‌های ورزشی را محدود می‌کند. از مهمترین این عوامل می‌توان به کمبود ظرفیت‌ها و زیرساخت‌های آموزشی-ورزشی و سازگار و استاندارد نبودن این فضاها با شرایط جسمانی، روانی و ذهنی کودکان با نیازهای ویژه، عدم برنامه مدون و کاربردی برای ترویج آموزش فراگیر، توان‌بخشی و توسعه سواد حرکتی و سهل‌انگاری در احقاق حقوق شهروندی و عدم توزیع عادلانه بودجه و اعتبارات لازم اشاره نمود. بر همین اساس، رفع نمودن چالش‌های مذکور و

جدول (۱) ویژگی‌های جمعیت‌شناختی مصاحبه‌شوندگان

ردیف	سن	سابقه تدریس، پژوهش، اجرایی	تحصیلات	رشته تحصیلی	مرتبه علمی / پست
۱	۵۵	۳۰	دکتری تخصصی	مدیریت ورزشی	هیأت علمی دانشگاه فرهنگیان
۲	۵۰	۲۹	دکتری تخصصی	مدیریت ورزشی	هیأت علمی دانشگاه
۳	۳۹	۱۵	دکتری تخصصی	مدیریت ورزشی	مدرس دانشگاه فرهنگیان
۴	۳۸	۱۰	دکتری تخصصی	مدیریت ورزشی	مدرس دانشگاه فرهنگیان
۵	۴۷	۲۳	دکتری تخصصی	مدیریت ورزشی	کارمند تربیت‌بدنی و سلامت وزارت آ.پ
۶	۳۷	۱۰	دکتری تخصصی	فیزیولوژی ورزشی	هیأت علمی دانشگاه فرهنگیان

1. Disabled Students with Special Needs

ردیف	سن	سابقه تدریس، پژوهش، اجرایی	تحصیلات	رشته تحصیلی	مرتبه علمی / پست
۷	۴۵	۲۰	دکتری تخصصی	رفتار حرکتی	کارمند تربیت بدنی و سلامت اداره کل آ.پ
۸	۳۵	۱۲	دکتری تخصصی	علوم اعصاب شناختی	مدرس دانشگاه / فرهنگی
۹	۴۸	۲۰	دکتری تخصصی	مدیریت و برنامه ریزی درسی	مدرس خانواده و دانشگاه
۱۰	۵۴	۲۷	دکتری تخصصی	علوم تربیتی	هیأت علمی دانشگاه
۱۱	۴۷	۲۲	دکتری تخصصی	علوم اجتماعی	مدرس دانشگاه
۱۲	۵۲	۳۲	دکتری تخصصی	مدیریت آموزشی	مدرس دانشگاه / کارمند اداره کل آ.پ
۱۳	۵۵	۳۰	کارشناسی ارشد	مدیریت ورزشی	کارشناس تربیت بدنی استثنایی
۱۴	۵۲	۲۸	کارشناسی ارشد	فیزیولوژی ورزشی	کارمند اداره کل ورزش و جوانان
۱۵	۶۰	۴۰	کارشناسی ارشد	آسیب شناسی و حرکات اصلاحی	مدرس دانشگاه فرهنگیان کارمند تربیت بدنی و سلامت اداره کل آ.پ
۱۶	۴۹	۲۸	کارشناسی ارشد	رفتار حرکتی	مدرس دانشگاه فرهنگیان کارمند تربیت بدنی و سلامت اداره کل آ.پ

به سطر تحلیل و بررسی شد و مفاهیم مد نظر شناسایی و ویژگی ها و ابعاد مرتبط با مصاحبه ها استخراج شدند. در مرحله کدگذاری محوری، مفاهیم کشف شده به صورت مؤلفه و در سطح ویژگی ها و ابعاد به یکدیگر مرتبط شدند و در کدگذاری گزینشی، برای تشکیل یک آرایش نظری بزرگ تر مؤلفه ها با یکدیگر یکپارچه و در نهایت مقوله های اصلی ایجاد شدند و برای ارتقای روایی و پایایی پژوهش حاضر، استراتژی های ممیزی مورد استفاده قرار گرفت.

ممیزی پژوهش

البته جهت ممیزی پژوهش و قابلیت اعتماد از معیارهای مقبولیت، باورپذیری (روش اسکات)، انتقال پذیری و تأییدپذیری (روش تحلیل اعضای پژوهش) استفاده شد و برای اتکاپذیری از روش بازآزمون مصاحبه ها استفاده شد تا مشخص گردد، یافته های پژوهش تا چه حد در انعکاس تجارب مشارکت کنندگان، پژوهشگر و خوانندگان در مورد پدیده مورد مطالعه، موثق و قابل باور است.

■ **باورپذیری:** باورپذیری به معنی اینکه آیا یافته های پژوهش برای پژوهشگر باورپذیر است (معادل روایی درونی است)، برای باورپذیری خود پژوهشگر یکی از مصاحبه ها را بعد از ۱۵ روز دوباره کدگذاری نمود و به نتایج یکسان رسید.

لازم به ذکر است که تمام مصاحبه های مشارکت کنندگان (جدول ۱) توسط پژوهشگران و به صورت حضوری (۱۰ نفر) به صورت مجازی (۶ نفر) انجام گرفت و در ادامه پیاده سازی و کدگذاری شد.

پرسش های پژوهش

- عوامل زمینه ای نهاده سازی فعالیت های فیزیکی-ورزشی در دانش آموزان معلول با نیازهای ویژه چیست؟
 - شرایط علی نهاده سازی فعالیت های فیزیکی-ورزشی در دانش آموزان معلول با نیازهای ویژه چیست؟
 - عوامل مداخله گر نهاده سازی فعالیت های فیزیکی-ورزشی در دانش آموزان معلول با نیازهای ویژه چیست؟
 - مهمترین راهبردهای نهاده سازی فعالیت های فیزیکی-ورزشی در دانش آموزان معلول با نیازهای ویژه چیست؟
 - مهمترین پیامدهای نهاده سازی فعالیت های فیزیکی-ورزشی در دانش آموزان معلول با نیازهای ویژه چیست؟
- بنابراین، نتایج تحلیل داده ها در طی ۳ مرحله کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی تفکیک شدند، به این صورت که پژوهشگر ابتدا مصاحبه ها را به شکل متن محاوره ای نگارش نمود و در مرحله کدگذاری باز، داده ها به صورت سطر

از حوزه ورزش کودکان معلول با نیازهای ویژه درخواست شد، تا به‌عنوان همکار پژوهش ۳ مصاحبه را کدگذاری نماید، سپس کدهایی که از نظر ۲ نفر با هم مشابه هستند، با عنوان کدهای توافقی و کدهایی غیر مشابه با عنوان عدم توافق مشخص شدند و با فرمول زیر میزان صحت و پایایی پژوهش حاضر ارزیابی شد:

$$100\% \times \frac{\text{تعداد توافقات} \times 2}{\text{تعداد کل کدها}} = \text{درصد توافق درون موضوعی}$$

■ **انتقال‌پذیری^۱:** به معنای اینکه آیا انتقال استنباط از یک بستر به بستر دیگر وجود دارد (معادل روایی بیرونی)، لازم به‌ذکر است برای انتقال‌پذیری از روش تحلیل اعضای پژوهش^۲ استفاده شد، کدگذاری پژوهشگر، از نظر صحت و کامل بودن مورد مطالعه و بررسی قرار گرفت و تحلیل‌های داده‌ای و نتایج کدگذاری آن به مشارکت‌کنندگان ارائه گردید.

■ **اتکاپذیری^۳:** در ضمن پژوهشگر به منظور اتکاپذیری یا سنجش پایایی ابزار کیفی، روش توافق درون موضوعی ۲ کدگذار استفاده نمود. از یکی از اساتید مدیریت ورزشی مطلع

نتایج حاصل از کدگذاری مصاحبه‌های مد نظر در جدول (۲) آمده است:

جدول (۲) نتایج پایایی بین دو کدگذار

ردیف	مصاحبه	تعداد کل کدها	تعداد توافقات	تعداد عدم توافقات	پایایی بازآزمون (درصد)
۱	۱	۶۸	۲۸	۱۲	۸۲٪
۲	۸	۴۵	۱۸	۹	۸۰٪
۳	۱۶	۳۶	۱۴	۸	۷۸٪
کل	۱۴۹	۶۰	۲۹	۸۰٪	

حاصل‌شده پس از پیاده‌سازی توسط پژوهشگر به برخی مصاحبه‌شوندگان منتقل گردید تا صحت ادراکات پژوهشگر را تأیید نمایند. علاوه‌برآن، فرایند کدگذاری‌ها توسط ۲ نفر از استادان صاحب‌نظر که خود عضو گروه مصاحبه نبودند، بررسی و پیشنهادات آنها در تدوین مدل استفاده شد.

یافته‌های پژوهش

برای شناسایی مفاهیم و مؤلفه‌ها و مقوله‌های اصلی پژوهش حاضر طبق جدول (۳)، سه مرحله کدگذاری باز، محوری و انتخابی اجرا شد. در ابتدا مصاحبه به‌شکل محاوره‌ای نگارش گردید، سپس مفاهیم مستخرج از مصاحبه‌ها تحت عنوان کدهای باز مشخص و جمع‌آوری شدند. سپس از بررسی کدهای اولیه به استخراج مؤلفه‌ها و یا مقوله‌های فرعی پرداخته شد و به جهت تشخیص وجود موارد مشابه و تفاوت در لیست‌بندی

طبق نتایج پایایی جدول (۲) کل تعداد کدهای ۳ مصاحبه ۱۴۹ و تعداد توافقات بین کدها ۶۰ و تعداد کل عدم توافقات برابر با ۲۹ بود. با این اوصاف، پایایی بازآزمون برای کدگذاری مصاحبه‌های پژوهش حاضر برابر با ۸۰ درصد است که با توجه به اینکه میزان پایایی به‌دست آمده بیشتر از ۶۰ درصد است، بنابراین قابلیت اعتماد یا پایایی کدگذاری‌ها مورد تأیید می‌باشد.

■ **تأیید‌پذیری^۴:** در این مرحله در طی جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها در طول پژوهش، داده‌های خام، تفسیرها و پیشنهادها و یافته‌ها مورد بررسی قرار گرفت، همچنین برای بررسی کیفیت یافته‌ها، تفسیرها و قضاوت گزارش‌مدنظر، علاوه بر داده‌های خام، کلیه‌ی یادداشت‌ها، اسناد و مصاحبه‌های ضبط‌شده مورد بازبینی قرار گرفت و ثبت و نگه‌داری شد. همچنین در این مرحله، گزارش پایانی فرایند تحلیل داده‌ها و مقوله‌های

1. Transferability
2. Member Checking

3. Dependability
4. Confirmability

مقوله‌های اصلی پژوهش مشخص گردیدند، به این صورت که مؤلفه‌هایی که از لحاظ معنایی و ارتباط محتوایی با یکدیگر مرتبط بودند ادغام و سپس به صورت انتخابی استخراج شدند.

مطالب استخراجی از مصاحبه‌ها، فرایند کدگذاری محوری با ادغام برخی از مفاهیم و کدهای مرحله قبل، مورد استفاده قرار گرفت. سپس کدگذاری انتخابی به مرحله انجام رسید و

جدول ۳) نمونه نتایج حاصل از تحلیل محتوای داده‌ها

مقوله‌های اصلی	مقوله‌های فرعی	مفاهیم
اثر بخش نمودن محتوای آموزشی-ورزشی کودکان معلول با نیازهای ویژه	سازگار نمودن رویکردهای آموزشی-ورزشی	مناسب سازی محتوای آموزشی درس تربیت‌بدنی برای کودکان معلول با نیازهای ویژه؛ بهبود شرایط ثبت نام و پذیرش کودکان دارای معلولیت و سایر نیازهای آموزشی ویژه در مدارس عادی؛ تعریف درس تربیت‌بدنی مجزا برای آنان در مدارس عادی؛ شخصی سازی و توجه به تفاوت‌های فردی در دانش‌آموزان؛ سازگار نمودن رویکردهای آموزشی و مطالب یاددهی-یادگیری با اهداف، نیازها و توانایی‌ها؛ امکان پاسخ به تنوع توانایی‌ها و نیازها؛ منعطف نمودن برنامه‌های درسی؛ تدوین برنامه‌های مستمر و قابل اجرا؛ ارائه برنامه آموزشی انفرادی با محوریت قوانین مرتبط با معلولان؛ توجه ویژه نظام آموزشی به موضوع کودکان معلول و نیاز ویژه؛ به کارگیری رویکردهای نوین آموزشی در درس تربیت‌بدنی نظیر رویکرد مدل مهارت‌های ورزشی در جهت تسهیل یادگیری حرکتی؛ نظارت مستمر و کارشناسی شده بر عملکرد دبیران تربیت‌بدنی کودکان نیاز ویژه و دارای معلولیت با رویکرد آموزشی و راهنمایی محور؛ بکارگیری افراد باتجربه در تدوین هدف‌ها و برنامه‌های آموزشی؛ تخصیص دادن بخشی از کتاب راهنمای معلم تربیت‌بدنی به آموزش کودکان معلول و نیاز ویژه و ارائه سرفصل‌های ورزشی و اختصاصی.
	کیفیت بخشی درس تربیت بدنی	آشنایی با سایر دانش‌آموزان معلول با نیازهای ویژه و یادگیری از آن‌ها به عنوان الگو و الهام بخش؛ اجرایی نمودن و پیگیری ساعات درس تربیت‌بدنی معلولان و نیاز ویژه؛ کیفیت بخشی درس تربیت‌بدنی کودکان معلول با نیازهای ویژه؛ اثر بخش نمودن محتوای آموزشی-ورزشی؛ فراهم سازی بستر مناسب برای انتقال دانش و تجربیات کشورهای پیشرفته و صاحب سبک؛ ساخت تولید و محتواهای مناسب در زمینه‌های مختلف از جمله الگوهای صحیح راه رفتن و دویدن، تغذیه، اهمیت و ضرورت ساختار بدنی مناسب برای والدین و دانش‌آموزان؛ اجرا و تطبیق کلاس درس تربیت‌بدنی برای دانش‌آموزان توان یاب؛ تقسیم یادگیری مهارت به گام‌های کوچک؛ استفاده از فن‌آوری‌های نوین آموزشی؛ آگاهی با اصول و سبک‌های تدریس تربیت‌بدنی؛ تعیین هدف‌ها و برنامه‌های آموزشی مدون و کارشناسی شده با قابلیت اجرایی مناسب؛ شناخت ابزار و روش‌های سنجش و ارزشیابی درس تربیت‌بدنی دانش‌آموزان دارای معلولیت و نیاز ویژه.
	فرصت‌های یادگیری خلق و برابری	ایجاد فرصت یادگیری مهارت‌های جدید با نقش مؤثر والدین و معلمان؛ ایجاد فرصت یادگیری برای پیشرفت آهسته؛ بررسی کامل و دقیق پرونده پزشکی دانش‌آموزان نیاز ویژه توسط مدیر و معلمین؛ برنامه‌ریزی در فعالیت‌های ورزشی مطابق با پتانسیل و توانایی‌های فردی؛ ارائه فعالیت‌های آگاهی از فضا و محیط ورزشی بویژه برای کودکان دارای اختلال بینایی؛ خلاقیت و نوآوری در تدریس درس تربیت‌بدنی؛ افزایش میزان خلاقیت در تولید محتوا در شرایط مختلف تدریس؛ درک کامل معلم از محیط، نیازها، علایق و خواسته‌های آنان؛ شناخت شرایط روانی، جسمانی و رفتاری؛ توجه و درک توانایی و تفاوت‌های فردی؛ ایجاد فرصت‌های برای مشارکت، آموزش و رقابت؛ الگوبرداری مثبت از سایر دانش‌آموزان دیده شده.
	ترویج فعالیت‌های ورزشی تلفیقی-فراگیر	حق برخورداری کودکان معلول با نیازهای ویژه از آموزش با کیفیت در فضاهای فراگیر یا تلفیقی طبق توافقنامه‌های بین المللی؛ ترویج فعالیت‌های ورزشی فراگیر (آموزش برای همه) با مشارکت کودکان توان یاب و عادی؛ ترویج و آموزش فراگیرسازی معکوس با اجرای فعالیت‌های ورزشی نظیر ویلچررانی برای دانش‌آموزان سالم و توان یاب؛ ترویج و آموزش فراگیرسازی موازی؛ مشارکت ورزشی دانش‌آموزان توان یاب و سالم به طور جدا و کنار یکدیگر؛ ترویج ورزش‌های تطابق یافته با شرایط ذهنی جسمی این کودکان مانند والیبال نشسته، بسکتبال با ویلچر؛ برگزاری جشنواره‌های تفریحی ورزشی فراگیر با حضور دانش‌آموزان نیاز ویژه با سالم؛ ترویج و آموزش روش تدریس تلفیقی در مدارس با ترکیب درس تربیت‌بدنی با سایر دروس برای این دانش‌آموزان.

مقوله‌های اصلی	مقوله‌های فرعی	مفاهیم
توسعه سواد حرکتی کودکان معلول با نیازهای ویژه	آموزش حرکات بنیادی تا پیشرفته	رشد مهارت‌های حرکتی با تمرین‌های حرکتی به همراه بازی؛ ارائه آموزش مبتنی بر موفقیت با توجه به توانایی‌های فردی؛ توجه به مهارت‌های بنیادی و مشکلات حرکتی پایه دانش‌آموزان و کیفیت زندگی آن‌ها؛ آموزش مهارت‌های توازن و آگاهی فضایی در قالب بازی؛ ارایه فعالیت‌های لامسه‌ای و دست‌ورزی در قالب بازی؛ تقویت توجه دیداری و شنیداری با بازی‌های دبستانی؛ هماهنگی عصب-عضله و هماهنگی چشم و دست و پا در قالب بازی‌های بنیادی؛ ارایه فعالیت‌های حفظ تعادل (تقویت تعادل ایستا و پویا)؛ اجرایی نمودن طرح مدرسه پویا و حیاط پویا در مدارس استثنایی؛ برگزاری جشنواره‌ها و همایش‌های رشد سواد حرکتی؛ توسعه سواد حرکتی کودکان دارای معلولیت و نیاز ویژه با ترویج فعالیت‌های ورزشی اصولی و مدون؛ زمینه‌سازی محیطی پویا و شاد آموزش حرکات پایه و بنیادی در قالب بازی؛ آموزش ورزش جهت‌یابی و تردد با استفاده از عصای سفید، تکنیک لمسی و حمایتی.
	ترویج فعالیت‌های بازی محور و هدف‌دار	ایجاد خلاقیت در طراحی بازی‌های بدون وسیله یا با تجهیزات اندک؛ چشمپوشی از برخی قوانین و منعطف نمودن بازی؛ مرتبط‌سازی فعالیت‌ها و بازی‌ها با توجه به تجربه و زندگی روزمره کودک؛ آموزش و ترویج و آموزش بازی‌های بومی-حلی؛ ارائه بازی‌ها و تمرینات با ترکیب حرکت با آهنگ؛ ایجاد انگیزه برای سایر دانش‌آموزان در کلاس به منظور مشارکت دادن کودک دارای اختلال؛ تشکیل انجمن بازی و ورزش کودکان معلول با نیازهای ویژه؛ تطابق قوانین بازی با توانایی‌های جسمی و ذهنی؛ ارائه بازی‌های هدف‌دار در راستای توسعه دقت و هماهنگی؛ رشد مهارت‌ها و ارتباطات بین فردی کودکان در قالب بازی‌های گروهی؛ توجه به نکات ایمنی و محافظت از دانش‌آموزان معلول و نیاز ویژه در حین بازی و ورزش؛ آموزش و ترویج بازی‌های فکری نظیر محاسبات ذهنی و چرتکه و شطرنج در مدارس؛ ارائه بازی‌های متنوع و مشارکتی متناسب با ویژگی‌های جسمی، فردی و توانمندی؛ افزایش فعالیت‌های فیزیکی و بهبود سلامت فردی در قالب بازی؛ ترویج و افزایش انواع ورزش‌های گروهی برای تنوع بیشتر.
	طراحی و استانداردسازی آزمون‌های میدانی متناسب با توانایی‌ها	طراحی و استانداردسازی آزمون‌های میدانی؛ سنجش و اندازه‌گیری آمادگی جسمانی و مهارت حرکتی به تفکیک گروه‌های سنی و سطح توانایی دانش‌آموزان معلول با نیازهای ویژه؛ افزایش قدرت و توانایی‌های عملکردی مزایای آموزشی از قبیل یادگیری کار تیمی، احترام به یکدیگر، رعایت مقررات و قوانین، صداقت؛ استفاده از ابزار مناسب و استاندارد برای ارزیابی؛ ارزیابی رفلکس‌های حرکتی؛ ارزیابی پیشرفت توانایی‌های حسی، شناختی، جسمی؛ ایجاد نظام جامع سنجش و ارزشیابی رشد اجتماعی، عاطفی، جسمانی؛ تعریف و تعیین نرم ارزشیابی تخصصی-ورزشی؛ پیگیری خروجی ارزشیابی‌ها برای رفع ضعف‌های دانش‌آموز از سمت خانواده یا مدرسه؛ ارائه بازی‌های فردی جهت ارزیابی بهتر خود کودک؛ کشف و تکریم توانایی دانش‌آموزان دارای معلولیت و نیاز ویژه توسط والدین و معلمان.
تحول آفرینی در آموزش تربیت‌بدنی دانش‌آموزان معلول با نیازهای ویژه	نقش مؤثر دستاوردهای نوین پژوهشی	برگزاری همایش‌های ملی و بین‌المللی پداگوژیک و تربیت‌بدنی کودکان معلول با نیازهای ویژه؛ ایجاد کارگروه اقدام پژوهی و درس پژوهی اختصاصی کودکان دارای معلولیت و نیاز ویژه؛ ایجاد مرکز تحقیق و پژوهش علمی مختص دانش‌آموزان معلول و نیاز ویژه؛ انجام مطالعات تطبیقی با سایر کشورهای پیشرفته و الگوبرداری از آنان؛ برنامه‌ریزی برای توسعه علمی و فناوری ورزش معلولان از طریق انجام تحقیق و پژوهش، در جهت ارتقای توان بخشی، سلامت و توسعه ورزش همگانی و قهرمانی؛ برگزاری همایش‌های فرهنگی ورزشی در راستای ارتقاء تندرستی با هدف ارائه جدیدترین یافته‌های علمی و پژوهشی؛ حمایت از طرح‌های علمی-پژوهشی مربوطه؛ برگزاری دوره‌های دانش‌افزایی و تئوری-عملی در زمینه آموزش تربیت‌بدنی کودکان معلول و نیاز ویژه؛ برگزاری دوره‌های ضمن خدمت برای مدیران و معلمان مدارس؛ برگزاری دوره‌های باز آموزی با رویکردهای نوین و بر پایه تحقیقات روز دنیا.

مفاهیم	مقوله‌های اصلی	مقوله‌های فرعی
ارتقای شایستگی‌های مهارتی معلمان با تسلط بر مهارت‌های رشته‌های ورزشی توان‌یابان؛ مهارت معلم عامل پیشگیری از آسیب دیدگی؛ ارایه نقش تسهیلگر توسط معلمان و مربیان با تطبیق نمودن وظایفشان؛ ارتقای شایستگی‌های دانشی و بینشی معلمان تربیت‌بدنی با دوره‌های آموزشی نیاز ویژه و معلولان؛ آگاهی معلم از نحوه رشد فیزیکی-حرکتی دانش‌آموز/درک معلم از چگونگی یادگیری مهارت‌های حرکتی دانش‌آموزان دارای معلولیت؛ تفاوت زبان مادری کودک (زبان اشاره، بریل) با اکثریت همتایان و معلم خود؛ تجهیز معلمان به دانش و تکنیک‌های آموزشی پداگوژیک؛ برگزاری دوره‌های توانمندسازی و کاربردی برای دبیران تربیت‌بدنی در حوزه‌های مختلف علم تمرین، بازی، ساختار قامتی، خلاقیت و نوآوری، ارگونومی تجهیزات ورزشی؛ اجرای اصول کمک‌های اولیه؛ برگزاری کارگاه‌های رشد حرکتی و مهارت‌های بنیادین و یادگیری و سواد حرکتی و خود توسعه‌ای فردی؛ بکارگیری دبیران تربیت‌بدنی مجرب در مدارس استثنایی و انتقال تجربیات زیسته.	تحول آفرینی در آموزش تربیت‌بدنی دانش‌آموزان معلول با نیازهای ویژه	نقش دانش معلم در تقویت مهارت‌های فیزیکی-حرکتی
نگرش‌سازی نسبت به تربیت‌بدنی کودکان نیاز ویژه و دارای معلولیت در جامعه از طریق تبلیغات درست و هدفمند؛ نگرش‌سازی و فرهنگ‌سازی در بین والدین، خانواده و دانش‌آموزان؛ تغییر نگرش خانواده‌ها در مورد ورزش کودکان معلول با نیازهای ویژه و همراهی اولیا با دانش‌آموزان؛ آگاه‌نمودن والدین از کارکردهای ورزش در سلامت جسمی، ذهنی، روانی دانش‌آموزان؛ آگاه‌سازی و فرهنگ‌سازی نهاده‌کردن فعالیت‌های ورزشی در رسانه‌های جمعی؛ نهاده‌سازی حس ورزش‌خواهی در این کودکان، خانواده‌ها و مسئولین؛ ایجاد انگیزه در دانش‌آموزان برای پیشرفت در مهارت‌های ورزشی؛ افزایش آگاهی خانواده‌ها از اهمیت فعالیت‌های فیزیکی ورزشی؛ جلب مشارکت والدین در فعالیت‌های ورزشی و ترویج فرهنگ سلامت در خانواده؛ نهاده‌سازی فعالیت‌های فیزیکی-ورزشی برای پیشگیری از فقر حرکتی.	ترویج دیدگاه سلامت محور	نگرش ورزش‌خواهی
کاهش نرخ معلولان در خانواده با برنامه‌ریزی ملی-آموزشی؛ برگزاری کلاس‌های آموزشی برای والدین، معلمان و دوستان این کودکان؛ آگاه‌سازی خانواده‌ها در زمینه سلامت و پیگیری فعالیت‌های ورزشی؛ آموزش پرهیز از عوامل موجب معلولیت به خانواده‌ها؛ بکارگیری افراد متخصص در حوزه روانشناسی و مشاوره برای کودکان و خانواده؛ غنی‌سازی برنامه‌های آموزشی-ورزشی تلویزیون و رسانه‌های جمعی؛ افزایش سطح فرهنگ والدین و جامعه؛ برگزاری دوره‌های پیشگیری از روابط آشفته والدین؛ ارتباط متقابل والدین و دانش‌آموزان با نیازهای ویژه و معلول با همدیگر؛ آموزش مهارت‌های سازگاری اجتماعی؛ ارتقای احساس مسئولیت والدین؛ آموزش و رعایت مراقبت‌های بهداشتی؛ کنترل رژیم غذایی، آموزش و بهبود الگوی تغذیه‌ای؛ آموزش خانواده‌های توان‌خواهان در برنامه غذایی مناسب با وضعیت محیطی و بدنی مطلوب؛ آگاهی برای مصرف به موقع دارو؛ ایجاد و آموزش همیار کودکان معلول با نیاز ویژه.		آشنایی با سبک و مهارت‌های زندگی
احقاق حقوق شهروندی با حق بر سلامت و آموزش توان‌یابان؛ ایجاد شرایط تعامل با دوستان، همتایان و بزرگسالان؛ حضور فعال خانواده‌ها در برنامه‌ریزی‌ها و جلسات ورزشی؛ تغییر رویکردهای سطحی بالادستی نسبت به سلامت و ورزش کودکان معلول با نیازهای ویژه؛ ایجاد انگیزه برای معلمان تربیت‌بدنی برای آموزش این کودکان؛ بازتاب رسانه‌ای و پخش تلویزیونی رویدادها و فعالیت‌های فرهنگی-ورزشی کودکان توان‌یاب؛ احترام به حقوق کودکان دارای معلولیت و نیاز ویژه؛ بهادادن به ورزش کودکان نیاز و توان‌یاب در مدارس؛ ارتقا جایگاه تربیت‌بدنی معلولان و نیاز ویژه در ادارات و مدارس؛ تشویق به شناخت و ارتقاء هویت ورزشی مدارس استثنایی؛ رفع نگرانی‌های اجتماعی، ارتباطی و رفتاری با فعالیت‌های ورزشی؛ توسعه فرهنگی سایر ارزش‌های معلولان.		حق بر سلامت دانش‌آموزان توان‌یاب

مفاهیم	مقوله های اصلی	مقوله های فرعی
ترویج دیدگاه "سلامت محور" بر "دیدگاه درمان محور"؛ جلب توجه صاحب نظران و سیاستگذاران بخش های مرتبط به اهمیت علوم ورزشی و تربیت بدنی کودکان معلول با نیازهای ویژه؛ آموزش فعالیت های فیزیکی ورزشی توسط رسانه های ملی و شبکه های اجتماعی؛ بهره وری از شبکه های اجتماعی در راستای ترغیب دانش آموزان و معلمان به فعالیت های ورزشی؛ دیدگاه مثبت و آینده نگر مسئولین؛ قرارگیری تفکر ورزش دوستی در سبد فکری خانواده؛ ترویج سبک زندگی فعال با فعالیت های ورزشی؛ تعریف و بکارگیری ورزش های همگانی تخصصی؛ ارتقا جایگاه و ارزش گذاری در اجتماع برای تربیت بدنی کودکان معلول و نیاز ویژه؛ ترویج فعالیت در افراد و خانواده ها و تشویق آنان به مشارکت ورزشی؛ تغییر و بهبود سبک زندگی-بهبود زندگی فردی-توجه به بهداشت روانی و سلامت دانش آموزان؛ اجرای برنامه های فرهنگی و ارشادی با رویکرد نشاط اجتماعی؛ گرامی داشت دانش آموزان توان یاب ورزشکار در روز جهانی معلولان.	ترویج دیدگاه سلامت محور	ارزش گذاری برای تربیت بدنی و سلامت
تأمین بودجه و اعتبارات لازم برای توسعه فعالیت های ورزشی کودکان معلول با نیازهای ویژه توسط سیاستگذاران؛ توزیع عادلانه اعتبارات تخصیص داده شده از مالیات بر ارزش افزوده (ماده ۹۴ قانون در برنامه ششم توسعه) برای زیرساخت های ورزش برای دانش آموزان توان یاب؛ افزایش بودجه و اعتبار ورزشی کودکان نیاز ویژه و مدارس استثنایی؛ تزریق اعتبارات لازم به مناطق محروم و کم برخوردار بویژه مدارس استثنایی؛ افزایش سهم کودکان معلول با نیازهای ویژه از مالیات بر ارزش افزوده؛ سرمایه گذاری برای ورزش، سلامت، بهداشت و تغذیه کودکان معلول با نیازهای ویژه؛ تدارک بودجه، بستر و امکانات مناسب و معقول برای برگزاری یک کلاس درس تربیت بدنی در سطح مدارس؛ توزیع عادلانه بودجه ورزشی با توجه به ویژگی های اقلیمی و بافت فرهنگی و زیرساخت ورزشی؛ مشخص نمودن منابع مالی ارگان های ذینفع.	هم افزایی با رویکرد بهبود عملکرد ورزش کودکان معلول با نیازهای ویژه	جذب و توزیع عادلانه منابع مالی
تشکیل و توسعه خیریه حامیان ورزش فرشتگان زمینی زیر نظر هیأت جانبازان و توان یابان و آموزش و پرورش در سطح کشور؛ جذب و جلب توجه خیرین مدرسه ساز و ورزش یار؛ آگاه سازی خیرین مدرسه ساز، ورزش یار و سلامت از وضعیت موجود کودکان معلول و نیاز ویژه؛ تشکیل مجمع خیرین کودکان معلول و نیاز ویژه؛ تشکیل گروه های خودیار ورزشی متشکل از کودکان توان یاب و خانواده ها و دوستان؛ مصوبه همکاری مدارس با بهزیستی، شهرداری ها، مراکز درمانی و هیأت ورزشی؛ استفاده از پتانسیل سازمان های مردم نهاد و گروه داوطلبین؛ همراهی و تعامل سازمان های ذینفع (آموزش و پرورش، بهزیستی، اداره استثنایی، ورزش و جوانان) با خیرین و سازمان مردم نهاد.		تشکیل و توسعه انجمن خیرین توان یابان
ایجاد سیاست ها و رویه های تشویقی در راستای تسهیل رشد و مشارکت؛ تسهیل روند مشارکت معلولان در فعالیت های ورزشی؛ توجه ویژه مسئولین به کودکان معلول با نیازهای ویژه؛ وضع قوانین تسهیل کننده ورزش برای کودکان نیاز ویژه و توان یاب؛ رایزنی با سازمان صدا و سیما و رسانه های جمعی در راستای تبلیغ و پوشش رویدادها؛ اولویت بودن ورزش کودکان دارای معلولیت و نیاز ویژه در سازمان های ذینفع؛ تدوین و تصویب قوانین تسهیل گر برای مشارکت پذیری توان خواهان؛ طرح موضوعات و مشکلات کودکان معلول و نیاز ویژه در جلسات انجمن مدرسه و شورای آموزگاران؛ اجرای طرح مدرسه حامی معلولان؛ ایجاد زمینه اجرایی نمودن آموزش رایگان؛ کاهش هزینه های آموزشی-ورزشی برای خانواده ها.		تسهیل روند مشارکت پذیری توان خواهان

مقوله های اصلی	مقوله های فرعی	مفاهیم
چالش های فراروی نهاده سازی فعالیت های فیزیکی-ورزشی	لزوم ارتقای جایگاه اجتماعی	نگرانی معلمان و مدیران مدارس و والدین از عواقب ثبت نام کودک در مدارس عادی؛ عملکرد ضعیف رسانه های ملی در پوشش اخبار و وقایع ورزشی معلولان؛ محدودیت های فرهنگی-اجتماعی در توسعه ورزش معلولان؛ نبود اعتمادپذیری در جامعه به توانمندی کودکان توان یاب و نیاز ویژه؛ پیش داوری های نابجا درباره کودکان نیاز ویژه در جامعه؛ عدم شناخت و آگاهی از ورزش معلولین در بین مسئولین و جامعه؛ ارضا نشدن نیازهای اجتماعی آنان؛ مشکلات کار و بیکاری؛ فقر فرهنگی؛ در معرض آسیب و انحراف اجتماعی؛ زندگی فلاکت بار؛ تعرض و ضرب و جرح این افراد در جامعه؛ عدم استقبال و پذیرش توسط جامعه؛ به خطر افتادن آینده فرزندان معلول؛ کاهش در آمد خانواده؛ تبعیض این کودکان با هم تیان خود در مدارس و جامعه؛ زیر خط فقر خانواده ها؛ فشارهای مالی؛ عدم احساس امنیت در جامعه؛ امکان پایین بودن سطح و پایگاه اقتصادی خانواده و والدین؛ داشتن مشکلات تأمین داروهای مورد نیاز.
	لزوم ارتقای جایگاه قانونی	اجرایی نمودن مصوبه شورای عالی انقلاب در راستای توسعه ورزش توان یابان؛ فقدان ضمانت اجرا در قانون حمایت از معلولان؛ نظام های حقوقی و قانونی تبعیض آمیز؛ بی توجهی برنامه هفتم توسعه به مشکلات معلولان؛ نبود ردیف بودجه قانون معلولان در لایحه بودجه؛ فقدان قانون اصلی در قانون اساسی به وضعیت معلولان؛ نبود ابزارهای اجرایی قانونی مصب نسبت به انواع معلولان؛ ضعف قوانین حمایتی در ابعاد اجرایی و نا آگاهی مسئولین به ضرورت اجرای این قوانین؛ اجرایی نمودن لایحه حمایت از حقوق افراد دارای معلولیت؛ فقدان حمایت و پشتیبانی دولت در راستای ورزش این کودکان؛ نادیده گرفتن حقوق فرزند؛ تصویب قانون و بخشنامه در حمایت از معلولان؛ نیازمند بودن قوانین حمایتی و اصلاح قوانین موجود.
	لزوم افزایش زیرساخت های مناسب	مشکلات مربوط به تردد و حمل و نقل این کودکان به اماکن آموزشی-ورزشی؛ بی توجهی در زیر ساخت های ورزشی و اماکن ورزشی به شرایط جسمانی افراد توان یاب؛ محدودیت وسایل حمل و نقل در دسترس و مشکلات تردد؛ کمبود امکانات در دسترس، از جمله ورزشگاه ها و ساختمان ها؛ هزینه های بالای ورزش برای خانواده ها؛ نداشتن دسترسی یا دسترسی محدود به برنامه های نظام های حمایتی؛ لزوم فراهم سازی تجهیزات و امکانات با افزایش سرانه دانش آموزی؛ شهرسازی متناسب با معلولان؛ محدودیت های فضای فیزیکی خاص معلولان؛ عدم وجود باشگاه های خاص معلولان؛ بودن اماکن تفریحی-آموزشی و ورزشی در سطح جامعه برای افراد سالم و نه برای افراد معلول.
توسعه و طراحی فضاهای ورزشی و شهری معلولان	طراحی فضای فیزیکی-ورزشی ویژه	تطابق فضای آموزشی-ورزشی با شرایط ویژه این کودکان؛ ایجاد مکان های آموزشی-ورزشی خاص برای کودکان نیاز ویژه؛ مناسب سازی فضای فیزیکی مدارس و سالن های ورزشی برای کودکان معلول با نیازهای ویژه؛ در نظر گرفتن شرایط جسمی این کودکان در طراحی و ساخت اماکن ورزشی؛ استفاده رایگان افراد دارای معلولیت از خدمات ورزشی دستگاه های دولتی (فصل ۴، ماده ۸)؛ به حداکثر رساندن ارتباط بصری مجموعه های ورزشی؛ ایجاد فضای ورزشی و تفریحی اختصاصی به ویژه برای دختران؛ در نظر گرفتن شرایط جسمانی این کودکان در احداث و جانمایی اماکن ورزشی؛ الزام نظارت بر کیفیت و سازگاری تأسیسات ورزشی؛ توسعه بخش های تفریحی و اوقات فراغت، تغذیه و امکانات رفاهی؛ برگزاری سانس های خاص ورزش معلولان؛ قابل تغییر پذیر بودن فضاهای ورزشی؛ پیش بینی جایگاه ویژه تماشاچیان دارای معلولیت؛ انجام طراحی فراگیر در اماکن ورزشی؛ ایجاد رمپ استاندارد برای ورود ویلچران به اماکن ورزشی.

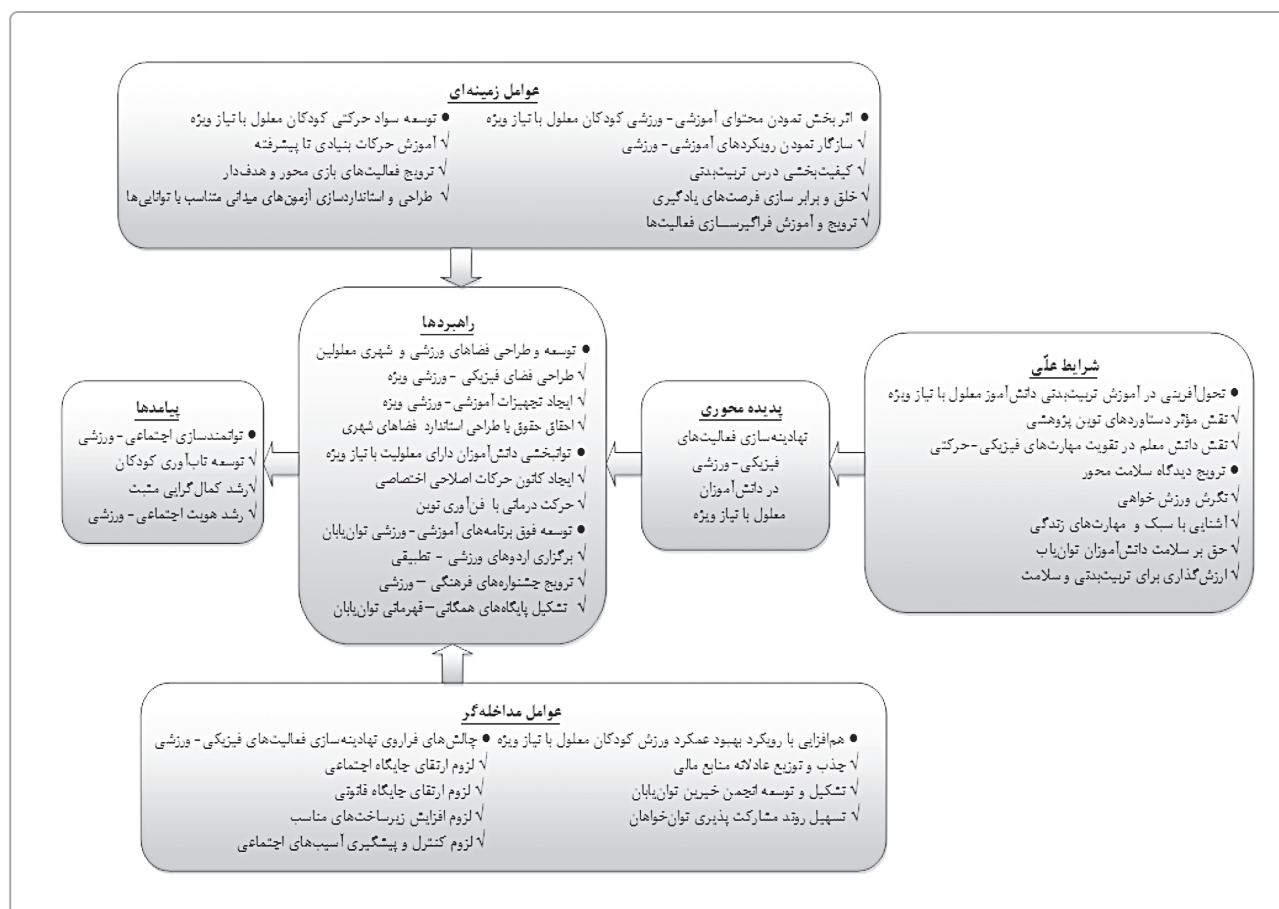
مقوله های اصلی	مقوله های فرعی	مفاهیم
توسعه و طراحی فضاهای ورزشی و شهری معلولان	ایجاد تجهیزات آموزشی-ورزشی ویژه	فراهم نمودن امکانات و تجهیزات ورزشی در مدارس استثنایی برای کودکان دارای معلولیت و نیازهای ویژه؛ مناسب سازی امکانات و تجهیزات آموزشی-ورزشی مدارس و سالن های ورزشی برای کودکان معلول با نیازهای ویژه؛ تأمین تجهیزات و امکانات ورزشی مناسب به منظور ارتقاء تجربه دانش آموزان؛ طراحی فضا و تجهیزات قابل استفاده با هر سطح توانایی؛ تجهیز امکانات و تجهیزات ورزشی مدارس استثنایی از طریق متولیان امر و خیرین؛ تطابق تجهیزات ورزشی با شرایط ویژه این کودکان؛ دسترسی و فراگیری تأسیسات و تجهیزات ورزشی؛ ارائه امکانات و ابزارهای تسهیل کننده در اماکن و فضای ورزشی؛ تأمین ابتدایی ترین و ایمن ترین تجهیزات ورزشی برای این کودکان؛ ایجاد رختکن های ویژه در اماکن ورزشی؛ ایجاد سرویس بهداشتی اختصاصی؛ کاهش مالیات مربوط به تجهیزات و امکانات ورزشی توان یابان؛ ارائه تجهیزات کمک آموزشی؛ ایجاد زمینه اجرایی نمودن آموزش رایگان؛ کاهش هزینه های آموزشی-ورزشی برای خانواده ها؛ افزایش امکانات و تجهیزات ورزشی مدارس استثنایی؛ در نظر گرفتن صندلی چرخدار در تمامی اماکن ورزشی.
	احقاق حقوق با طراحی استاندارد فضاهای شهری	مناسب سازی مسیر تردد کودکان معلول با نیازهای ویژه به مدارس و اماکن آموزشی-ورزشی؛ مناسب سازی، دسترس پذیری و تردد و تحرک برای افراد معلول (قانون حمایت از حقوق معلولان؛ فصل دوم، ماده ۲)؛ تعامل اداره نوسازی مدارس استان با معاونت شهرسازی و معماری در راستای طراحی و مناسب سازی اماکن ورزشی برای معلولان؛ ایجاد مسیر ویژه نابینایان در مسیر و داخل مدارس و اماکن ورزشی؛ ایجاد راهنماهای خطاری و خطی و نشانگرهای لمسی برای نابینایان؛ کف سازی استاندارد پیاده روها منتهی به مجموعه های ورزشی؛ ایجاد پارک تفریحی ورزشی کودکان توان یاب با همکاری شهرداری ها؛ احداث پارک تحرک و جهت یابی ویژه کودکان نیاز ویژه و معلول؛ تغییر کاربری برخی فضاهای طبیعی، سکونت و پارک برای ایجاد قابلیت های فعالیت ورزشی.
	ایجاد کانون حرکات اصلاحی اختصاصی	تشکیل و توسعه کانون توان بخشی و تندرستی برای کودکان معلول و نیازهای ویژه با تعامل سازمان بهزیستی؛ پیشگیری و درمان ناهنجاری های اسکلتی-عضلانی؛ تشکیل و راه اندازی کانون های حرکات اصلاحی و تخصیص بخشی از آن برای کودکان نیاز ویژه؛ ایجاد کانون کنترل چاقی و تناسب اندام و ناهنجاری های شناختی؛ برگزاری جلسات متعدد برای خانواده ها در راستای آگاه سازی ناهنجاری های اسکلتی-عضلانی کودکان؛ شناسایی دانش آموزان مستعد به ناهنجاری های سلامتی، شناختی و روانی و معرفی به مرکز مربوط؛ تشکیل بانک جامع اطلاعاتی (ناهنجاری های ساختار قامتی) در مدارس؛ توسعه طرح ساختار قامتی اختصاصی کودکان نیاز ویژه؛ توان بخشی حرفه ای؛ نتیجه بخش بودن درمان گروهی؛ حرکت درمانی-گفتار درمانی؛ ورزش به عنوان یک عامل کلینیکی بالینی و درمانی؛ طراحی تمرینات اصلاحی و اختصاصی جهت رفع محدودیت های حرکتی؛ توسعه طرح پاک (پایش آمادگی جسمانی کودکان) با تمرینات ورزشی و آزمون برای کودکان نیاز ویژه و دارای معلولیت؛ آموزش الگوهای صحیح فعالیت های حرکتی-ورزشی؛ ارائه خدمات مشاوره ای رایگان ورزشی-تندرستی.
توان بخشی دانش آموزان دارای معلولیت با نیازهای ویژه	حرکت درمانی با فن آوری نوین	استفاده از فناوری های واقعیت مجازی و سه بعدی در کار درمانی کودکان؛ پیاده سازی استراتژی های کیفیت محور درس تربیت بدنی نیاز ویژه از طریق پلتفرم های مجازی؛ استفاده بهینه از فناوری در راستای رشد درس تربیت بدنی؛ مهارت استفاده از فناوری اطلاعات در آموزش تربیت بدنی؛ طراحی سامانه جامع غربالگری اسکلتی-عضلانی و تدوین برنامه های اصلاحی و فعالیت بدنی براساس عارضه های شایع و به روز رسانی و ویرایش سالانه آن؛ راه اندازی اپلیکیشن های حرکات اصلاحی، ورزش درمانی و فعالیت های ورزشی؛ طراحی نرم افزارها و اپلیکیشن های رفتار حرکتی و جایگزین کردن آنان به جای بازی های کامپیوتری؛ طراحی اپلیکیشن های حرکات اصلاحی و ورزشی اختصاصی کودکان نیاز ویژه و توان یاب؛ جایگزین نمودن بازی های آنلاین فعال حرکتی به جای بازی های آنلاین غیرفعال حرکتی؛ طراحی اپلیکیشن های فعالیت ورزشی اختصاصی کودکان نیاز ویژه و توان یاب به همراه والدین؛ ارائه تمرینات متناوب با پویا نمایی (انیمیشن) برای کودکان اوتیسم.

مفاهیم	مقوله های فرعی	مقوله های اصلی
تعامل سازمان های ذینفع برای استفاده از استخر برای کودکان اوتیسم؛ تعامل برای استفاده از اسطبل سوارکاری برای کودکان اوتیسم؛ توسعه تاب آوری کودکان با مرکب نمودن رشته های ورزشی (ترکیب چند رشته ورزشی)؛ مشارکت در برنامه های تربیت بدنی تطبیقی؛ تشکیل کانون ورزشی برون مدرسه ای اختصاصی برای کودکان نیاز ویژه؛ تعامل برای برگزاری اردوهای ورزشی- تطبیقی (تنیس، ماهیگیری، یوگا)؛ ترویج و آموزش بازی هایی نظیر ولیبال نشسته، گلبال، بولینگ، بوچیا، گویرانی، دو و میدانی و رشته های پارالمپیک قابل اجرا در مدارس.	برگزاری اردوهای ورزشی- تطبیقی	توسعه فوق برنامه های آموزشی- ورزشی توان یابان
تعامل با اداره بهزیستی و اداره آموزش و پرورش استثنایی و هیأت جانبازان و توان یابان برای برگزاری جشنواره های آموزشی- فرهنگی- ورزشی؛ مشارکت خانواده ها به همراه کودکان نیاز ویژه در بازی ها و جشنواره های ورزشی؛ برگزاری مسابقات و جشنواره های ورزشی با حمایت آموزش و پرورش، اداره استثنایی، هیأت جانبازان و توان یابان؛ ارتباط و حضور مربیان تیم های ملی پارالمپیک برای جشنواره های توان یابان؛ برگزاری جشنواره و مسابقات ورزشی جهت تحریک انگیزه و افزایش شور و نشاط؛ برگزاری جشنواره های فرهنگی- ورزشی برای دانش آموزان نیاز ویژه و معلول؛ ارائه الگوهای فراغتی و تفریحی- ورزشی متناسب با فرهنگ بومی- محلی.	ترویج جشنواره های فرهنگی- ورزشی	
تعامل هیأت ورزش دانش آموزی با هیأت جانبازان و توان یابان در راستای استعدادیابی رشته های ورزشی پارالمپیک؛ اجرای برنامه پارالمپیک در مدارس استثنایی زیر نظر هیأت جانبازان و توان یابان؛ تشکیل انجمن ورزشی کودکان توان یاب و نیاز ویژه در آموزش و پرورش؛ همکاری با انجمن ها و ارگان های ورزشی محلی به منظور بهره مندی از تجربیات؛ کشف و شناسایی استعداد ورزشی دانش آموزان توان یاب در مدارس؛ استعدادیابی و استعدادپروری مستعدان؛ تشکیل پایگاه های همگانی- قهرمانی معلولان؛ برگزاری پارالمپیک دانش آموزی در سطح منطقه ای، استانی و کشوری؛ هویت سازی با اعزام دانش آموزان معلول به مسابقات در سطوح استانی، کشوری و بین المللی؛ نقش مدرسه به عنوان کانون اصلاح و پیشرفت؛ فراهم نمودن بستر فعالیت های آموزشی- ورزشی توسط دولت و متولیان؛ تشکیل باشگاه های فرهنگی- ورزشی اختصاصی برای کودکان نیاز ویژه و دارای معلولیت.	همگانی- تشکیل پایگاه های قهرمانی توان یابان	
نقش مثبت فعالیت های ورزشی بر بهبود عملکرد عقلانی؛ بهبود ادراک رفتار و احساسات و شخصیت فرد با ورزش؛ ارتقای سطح کمی- کیفی قابلیت های جسمانی، روحی و ذهنی؛ سرمایه گذاری در ورزش رابطه معکوس با هزینه های درمانی؛ کاهش مشکلات مفصلی و عضلانی؛ تاب آوری کودکان معلول با نیازهای ویژه؛ جلوگیری از بیماری های جسمی و روانی؛ کاهش هزینه های درمانی- پزشکی- بهداشتی؛ تأثیر مثبت فعالیت های ورزشی بر حیطه های شناختی، عاطفی و حرکتی؛ بهبود شرایط روانی- اجتماعی فرد؛ بازپروری روحی- جسمانی، پیشگیری از کار افتادگی؛ افزایش عزت نفس و اعتماد به نفس با مشارکت ورزشی؛ کاهش مشکلات روانی و رفتاری.	توسعه تاب آوری کودکان	توانمندسازی اجتماعی- ورزشی کودکان معلول با نیاز ویژه
رشد کمال گرایی و کاهش فرسودگی با نهاده سازی ورزش؛ افزایش مسئولیت پذیری؛ ارزش آفرینی؛ نهاده سازی احساس ارزشمندی؛ بهبود مهارت های اجتماعی- ارتباطی؛ افزایش اعتماد به نفس؛ بهبود کیفیت زندگی و افزایش طول عمر و امید به زندگی؛ ورزش راهبرد افزایش حس موفقیت؛ فعالیت های ورزشی عامل پیشگیری کننده از خمودگی و احساس خستگی؛ رضایت از زندگی؛ بر آوردن نیازهای شخصی؛ شکوفا شدن پتانسیل ها و توانایی های کودکان نیاز ویژه و دارای معلولیت.	رشد کمال گرایی مثبت	
رشد روابط و پیوند اجتماعی؛ ایجاد زمینه کسب تجربه جدید؛ رشد اجتماعی؛ کاهش آسیب های اجتماعی؛ ورزش به عنوان عامل تجدید و پیوستگی اجتماع؛ روی آوری به اجتماع؛ ورزش به عنوان عامل تفریح و نشاط اجتماعی؛ زمینه ساز زندگی مستقل؛ رشد و تحول اجتماعی؛ جامعه پذیری کودک؛ متبلور شدن ارزش های معنوی؛ پرورش اصول اخلاقی؛ پای بندی دینی- فرهنگی؛ ارتقای منزلت اجتماعی؛ تربیت و رشد مهارت های اجتماعی؛ شکل گیری رفتارهای اجتماعی هدفمند و سازگارانه؛ پیشگیری از انزوای اجتماعی.	رشد هویت اجتماعی- ورزشی	

چالش‌های فراروی نهاده‌ساز فعالیت‌های فیزیکی-ورزشی، راهبردهایی مانند، توسعه و طراحی فضاهای ورزشی و شهری معلولان، توان‌بخشی دانش‌آموزان دارای معلولیت با نیازهای ویژه و توسعه فوق برنامه‌های آموزشی-ورزشی توان‌یابان و در نهایت پیامدهایی نظیر توانمندسازی اجتماعی-ورزشی شناسایی شدند. بنابراین در پایان این مراحل مدل پارادایمی فعالیت‌های فیزیکی-ورزشی در دانش‌آموزان معلول با نیازهای ویژه ترسیم شد (شکل ۱).

مطابق با نتایج کیفی پژوهش، مقوله‌های اصلی پژوهش مستخرج از مصاحبه‌های صاحب‌نظران و با رویکرد داده بنیاد در ابعاد پنجگانه، عوامل زمینه‌ای مانند اثر بخش نمودن محتوای آموزشی-ورزشی کودکان معلول با نیازهای ویژه و توسعه سواد حرکتی آنان، شرایط علی مانند، تحول‌آفرینی در آموزش تربیت بدنی دانش‌آموز معلول با نیازهای ویژه و ترویج دیدگاه سلامت‌محور، عوامل مداخله‌گر مانند، هم‌افزایی با رویکرد بهبود عملکرد ورزش کودکان معلول با نیازهای ویژه و

شکل ۱) مدل پارادایمی نهاده‌ساز فعالیت‌های فیزیکی-ورزشی در دانش‌آموزان معلول با نیازهای ویژه

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از پژوهش حاضر ارائه الگوی نهاده‌ساز فعالیت‌های فیزیکی-ورزشی در دانش‌آموزان معلول با نیازهای ویژه بود، لذا مفاهیم و مقوله‌های فرعی شناسایی شده در قالب شش مضمون و ۱۰ مقوله اصلی و ۳۱ مقوله فرعی و ۳۷۹ کد مفهومی

دسته‌بندی شدند، که شامل: ۱. عوامل زمینه‌ای (اثر بخش نمودن محتوای آموزشی-ورزشی کودکان معلول با نیازهای ویژه و توسعه سواد حرکتی کودکان معلول با نیازهای ویژه) ۲. عوامل علی (تحول‌آفرینی در آموزش تربیت بدنی دانش‌آموز معلول با نیازهای ویژه و ترویج دیدگاه سلامت‌محور) ۳. پدیده محوری (نهاده‌ساز فعالیت‌های فیزیکی-ورزشی در دانش‌آموزان

پوشش آموزش مناسب و مؤثر قرار دهد و تمام کودکان دارای کم توانی و کودکانی که به علل متفاوت فرهنگی و اجتماعی در حاشیه قرار گرفته‌اند را در یک سقف و در کنار همسالان‌شان آموزش داده شوند (۲۴). همچنین، با ارائه آموزش فراگیر مبتنی بر کیفیت، فرصت‌هایی برای ایجاد تعاملات اجتماعی مثبت بین کودکان با و بدون معلولیت و مبتلا به اوتیسم داده می‌شود (۲۵). از دیگر مقوله‌های اصلی عوامل زمینه‌ای، توسعه سواد حرکتی کودکان معلول با نیازهای ویژه عنوان گردید، که با توجه به ماشینی شدن جامعه و کم‌تحرك شدن کودکان امروزی، بسیار حیاتی به نظر می‌آید. البته، توسعه سواد بدنی، فرصتی برای سرمایه‌گذاری بر ظرفیت انسان به سمت حرکت است که در آن فرد دارای "انگیزه، اعتماد به نفس، صلاحیت جسمانی، دانش و درک برای ارزش‌گذاری و مسئولیت‌پذیر برای انجام فعالیت‌های بدنی در طول زندگی" می‌گردد (۲۶). این موضوع طبق گفته صاحب‌نظران، می‌تواند با آموزش حرکات بنیادی تا پیشرفته در قالب بازی در راستای تقویت مواردی از قبیل دست‌ورزی، لامسه‌ای، دیداری، شنیداری، هماهنگی عصب-عضله، حفظ تعادل، مهارت‌های توازن و آگاهی فضایی تحقق می‌یابد. همچنین، در همین راستا ترویج فعالیت‌های بازی‌محور و هدف‌دار توصیه گردید، به این صورت که، آموزش و ترویج بازی‌های مشارکتی خلاقانه و هدف‌دار و متناسب با ویژگی‌های جسمی - ذهنی و فردی دانش‌آموز سرلوحه فعالیت‌ها قرار گیرد. ناگفته نماند، جهت ارتقاء آموزش و توسعه سواد حرکتی، از یک طرف نیاز است که، دانش، مهارت، تخصص و انگیزه دبیران تربیت‌بدنی افزایش یابد و برنامه‌هایی در داخل مدرسه و ساعات تربیت‌بدنی اجرا گردد و همچنین فوق برنامه‌های ورزشی و اوقات فراغتی در خارج مدرسه، با مسئولیت والدین در نظر گرفته شود (۲۷). البته در همین راستا طراحی و استانداردسازی آزمون‌های میدانی متناسب با توانایی‌های جسمی و ذهنی این دسته از دانش‌آموزان مد نظر قرار داده شود. در ادامه، عوامل علیّ پژوهش، شرایطی هستند که بر نهاده‌سازی فعالیت‌های فیزیکی-ورزشی در دانش‌آموزان معلول با نیازهای ویژه تأثیر گذاشته و باعث بسط و گسترش آنان می‌شوند. در این بخش در ابتدا تحول‌آفرینی در آموزش تربیت‌بدنی دانش‌آموزان معلول با نیازهای ویژه پرداخته شد، که دستاوردهای نوین پژوهشی با برگزاری همایش‌های ملی و بین‌المللی پداگوژیک و تربیت‌بدنی کودکان معلول با نیازهای ویژه و انجام مطالعات تطبیقی مهم تلقی شد. از طرفی لازم است که، دوره‌های دانش‌افزایی و

معلول با نیازهای ویژه (۴). عوامل مداخله‌گر (هم‌افزایی با رویکرد بهبود عملکرد ورزش کودکان معلول با نیازهای ویژه و چالش‌های فراروی نهاده‌سازی فعالیت‌های فیزیکی-ورزشی) (۵). راهبردها (توسعه و طراحی فضاهای ورزشی و شهری معلولان، توان‌بخشی دانش‌آموزان دارای معلولیت با نیازهای ویژه و توسعه فوق برنامه‌های آموزشی-ورزشی توان‌یابان) (۶). پیامدها (توانمندسازی اجتماعی-ورزشی) می‌باشند، در ضمن این مقوله‌ها در ارتباط با یکدیگر، مدل مفهومی پژوهش را ایجاد نمودند.

عوامل زمینه‌ای یا بسترساز عواملی هستند که بر راهبردهای نهاده‌سازی فعالیت‌های فیزیکی-ورزشی در دانش‌آموزان معلول با نیازهای ویژه تأثیر می‌گذارند، در ابتدا براساس مقوله‌های استخراج شده از مصاحبه‌های صاحب‌نظران، اثر بخش‌نمودن محتوای آموزشی-ورزشی کودکان معلول با نیازهای ویژه مطرح گردید، در همین راستا، در ابتدا به سازگارنمودن رویکردهای آموزشی-ورزشی، تأکید گردید، لذا زمینه‌ای فراهم گردد تا ابتدا شرایط ثبت‌نام و پذیرش کودکان دارای معلولیت و سایر نیازهای آموزشی ویژه در مدارس عادی بهبود یابد و سپس مناسب‌سازی محتوای آموزشی و مطالب یاددهی-یادگیری درس تربیت‌بدنی برای کودکان معلول نیازهای ویژه با اهداف، نیازها و توانایی‌های آنان امکان‌پذیر شود. از دیگر موضوعات فراهم‌نمودن بستر برای کیفیت‌بخشی درس تربیت‌بدنی کودکان معلول با نیازهای ویژه مطرح گردید، بنابراین برنامه‌های آموزشی مدون و کارشناسی شده با قابلیت اجرایی مناسب و با فن‌آوری‌های نوین آموزشی و همچنین بسترسازی انتقال دانش و تجربیات کشورهای پیشرفته در این راستا می‌تواند نتیجه‌بخش باشد. از دیگر موارد خلق و برابرسازی فرصت‌های یادگیری است و ایجاد فرصت‌های برای مشارکت، آموزش و رقابت، با توجه به محیط، نیازها، علایق و خواسته‌های دانش‌آموزان معلول با نیازهای ویژه صورت پذیرد. همچنین کارشناسان، درباره ترویج فعالیت‌های ورزشی تلفیقی-فراگیر معتقد بودند، حق برخورداری این کودکان از آموزش با کیفیت در فضاهای فراگیر یا تلفیقی با مشارکت کودکان عادی با توان‌یاب، طبق توافقنامه‌های بین‌المللی حق آنان محسوب می‌گردد. البته، استفاده از آموزش فراگیر و به‌کارگیری رویکرد تلفیقی در فرایند یادگیری از سیاست‌های تحولی سازمان آموزش و پرورش استثنایی است (۲۳). همانطور که رویکرد آموزش فراگیر به دنبال آن است که تمامی کودکان و دانش‌آموزان را صرف نظر از تفاوت‌ها و سطح توانمندی‌ها تحت

تئوری-عملی از جمله آموزش تکنیک‌های پداگوژیک، علم تمرین، بازی‌های همراه با خلاقیت و نوآوری، ساختار قلمتی، ارگونومی تجهیزات ورزشی در راستای ارتقای دانش معلمان در تقویت مهارت‌های فیزیکی-حرکتی این دانش‌آموزان در نظر گرفته شود. همانطور که افزایش قابلیت‌های آموزشی و صلاحیت معلمان تربیت بدنی نه تنها سلامت جسمانی-روانی دانش‌آموزان را بهبود می‌بخشد، بلکه کار تیمی، مهارت‌های رهبری و نظم و انضباط خود را نیز توسعه می‌دهند و با روش‌های تدریس انعطاف‌پذیر، نوآوری آموزشی را نیز به نمایش می‌گذارند (۲۸). از دیگر مقوله‌های اصلی ترویج دیدگاه سلامت محور می‌باشد، که از طریق نهاده‌ساز حس و نگرش ورزش‌خواهی در دانش‌آموزان معلول نیاز ویژه، خانواده‌ها و مسئولین و همچنین آشنایی با سبک و مهارت‌های زندگی با هدف کاهش نرخ معلولان در خانواده به همراه برنامه‌ریزی ملی-آموزشی و البته احقاق حقوق شهروندی با حق بر سلامت و آموزش دانش‌آموزان توان‌یاب که منجر به تغییر رویکردهای سطحی بالادستی نسبت به سلامت و ورزش کودکان معلول با نیازهای ویژه امکان‌پذیر می‌گردد. همینطور ارزش‌گذاری برای تربیت بدنی و سلامت این قشر از جامعه، با دیدگاه مثبت و آینده‌نگر مسئولین و قرارگیری تفکر ورزش دوستی در سید فکری این کودکان و خانواده‌های آنان ایجاد شود. البته در این راستا، تغذیه مناسب، بهداشت، تحرک و ورزش، از مهمترین نیازهای افراد دارای محدودیت و معلولیت هستند تا دچار بیماری، انزوا، افسردگی و دیگر عوارض احتمالی معلولیت نشوند و با روحیه و نشاط بالا زندگی نمایند (۲۹).

در بخش عوامل مداخله‌گر، شرایط وسیع و عامی را شامل می‌شود که این عوامل یا به‌عنوان عوامل تسهیل‌کننده و یا محدودکننده راهبردهای نهاده‌ساز فعالیت‌های فیزیکی-ورزشی در دانش‌آموزان معلول با نیازهای ویژه عمل می‌کنند، در ابتدا جهت تسهیل شرایط صاحب‌نظران، به هم‌افزایی با رویکرد بهبود عملکرد ورزش کودکان معلول با نیازهای ویژه تأکید داشتند، لذا اذعان شد که سیاست‌گذاران در جذب و توزیع عادلانه منابع مالی با تأمین بودجه و اعتبارات لازم و توزیع عادلانه از مالیات بر ارزش افزوده برای توسعه زیرساخت‌ها و فعالیت‌های ورزشی دانش‌آموزان معلول با نیازهای ویژه و توان‌یاب اهتمام ورزند. همچنین تشکیل و توسعه خیریه حامیان ورزش فرستگان زمینی زیر نظر هیأت جانبازان و توان‌یابان و آموزش و پرورش و اداره استثنایی و جذب و تعامل باخیرین

مدرسه‌ساز، ورزش‌یار و سازمان‌های مردم‌نهاد مدنظر قرار گیرد. البته در همین راستا، تسهیل روند مشارکت‌پذیری توان‌خواهان و تدوین و تصویب قوانین تسهیل‌گر جهت مشارکت‌پذیری توان‌یابان و افراد و سازمان‌های ذینفع تأثیرگذار خواهد بود. بنابراین، عدم حمایت سازمان‌های ورزشی و مربوطه از افراد دارای معلولیت و ناتوانی آن‌ها در خرید تجهیزات و فراهم کردن امکانات ورزشی منجر به مشارکت نکردن آنان در فعالیت‌های ورزشی می‌گردد و می‌تواند سلامت روانی و اجتماعی آنان را تا حد زیادی تحت‌الشعاع خود قرار داده و هزینه‌های کلان درمانی بر جامعه تحمیل نماید (۳۰). در این راستا، طبق نظرات کارشناسان، چالش‌هایی فراوری نهاده‌ساز فعالیت‌های فیزیکی-ورزشی در دانش‌آموزان معلول با نیازهای ویژه، وجود دارد که در صورتی نادیده گرفته شود، می‌تواند شرایطی محدود یا بازدارنده را برای رسیدن به اهداف و راهبردهای مدنظر ایجاد کند، لذا با توجه به وجود محدودیت‌های فرهنگی-اجتماعی در توسعه ورزش معلولان و نیاز ویژه و تبعیض این کودکان با همتایان خود در مدارس و جامعه و همچنین احتمال قرار گرفتن این افراد در معرض آسیب و انحرافات اجتماعی، می‌طلبید که تدابیری برای ارتقای جایگاه اجتماعی-فرهنگی و ورزشی اندیشیده شود. از طرفی جایگاه حقوقی-قانونی با اجرایی نمودن مصوبه شورای عالی انقلاب در راستای توسعه ورزش توان‌یابان و لایحه حمایت از حقوق افراد توان‌یاب ارتقاء یابد. البته با توجه به مشکلات مربوط به تردد و حمل و نقل این کودکان به اماکن آموزشی-ورزشی و بی‌توجهی در زیرساخت‌های ورزشی و اماکن ورزشی به شرایط جسمانی افراد توان‌یاب، لزوم رسیدگی و افزایش زیرساخت‌های متناسب با شرایط جسمی-ذهنی کودکان معلول با نیازهای ویژه بیش از هر چیزی مهم قلمداد می‌شود. همچنین بی‌توجهی به شرایط جسمانی، ذهنی، روانی و عاطفی این قشر از جامعه می‌تواند زمینه را برای ایجاد آسیب‌ها و انزوای اجتماعی فراهم نماید، لذا عواملی نظیر، آزار روانی، جسمانی و جنسی، عزت نفس پایین در ارتقای فعالیت‌های فیزیکی-ورزشی، محدود شدن فعالیت‌های روحی-جسمی، تعامل ناپذیر بودن این کودکان با گروه همسال، عدم وجود تجارب اولیه در ورزش، تعارضات و کشمکش‌های عاطفی و سوق یافتن آنان به الکل و اعتیاد به مواد مخدر، زمینه‌ساز آسیب‌های اجتماعی شود. بر همین مبنا، جا دارد یادآوری نمود که، کنفواسیون حقوق افراد دارای معلولیت تصریح می‌کند، دسترسی به محیط فیزیکی، حمل و

چاقی و تناسب اندام و پیشگیری و درمان ناهنجاری های اسکلتی-عضلانی کودکان نیازهای ویژه و توان یاب تشکیل و توسعه یابد. همچنین حرکت درمانی با فن آوری نوین پیشنهاد گردید، که با استفاده از فناوری های واقعیت مجازی و سه بعدی در کار درمانی، همچنین طراحی اپلیکیشن های حرکات اصلاحی، ورزش درمانی، رفتار حرکتی و بازی های آنلاین فعال حرکتی اختصاصی برای کودکان نیاز ویژه و توان یاب، باعث هموارتر و محقق تر شدن اهداف مدنظر، می شود. البته، تمرینات توان بخشی جسمانی می تواند به بازیابی عملکرد بدنی، بهبود کیفیت زندگی و ارتقای استقلال برای افراد ناتوان جسمی کمک کند (۳۴). در ادامه، توسعه فوق برنامه های آموزشی-ورزشی توان یابان بیان شد، که برگزاری اردوهای ورزشی-تطبیقی با رشته های متنوعی نظیر شنا، سوارکاری، تنیس، ماهیگیری، یوگا، والیبال، نشسته، گلبال، بولینگ، بوچیا، گویرانی، دو و میدانی و رشته های پارالمپیک با تعامل سازمان های ذینفع در قالب اردوهای ورزشی قابل آموزش و اجرا گردد. از طرفی، برگزاری جشنواره های آموزشی-فرهنگی-ورزشی با محوریت تربیت بدنی و سلامت با تعامل با اداره بهزیستی و اداره آموزش و پرورش استثنایی و هیأت جانبازان و توان یابان و با مشارکت خانواده ها به همراه کودکان معلول با نیازهای ویژه در نظر گرفته شود. همچنین پایگاه های همگانی-قهرمانی توان یابان با تعامل هیأت ورزش دانش آموزی با هیأت جانبازان و توان یابان در راستای استعدادیابی رشته های ورزشی پارالمپیک و تشکیل پایگاه های همگانی-قهرمانی توان یابان در مدارس سطح مناطق و نواحی استان ها، تشکیل و توسعه یابد. البته، امروزه با توجه به موانع معمول برای افراد دارای معلولیت برای شرکت در ورزش نظیر عدم آگاهی افراد سالم در مورد چگونگی به کارگیری مناسب آن ها در تیم ها، کمبود فرصت ها و برنامه های آموزشی و رقابتی برای این افراد و محدود بودن امکانات دسترسی به تجهیزات مناسب ورزش معلولان، لذا شناخت مکانیزم های صحیح درگیرکردن آنان در محیط های ورزشی از اهمیت بسیار بالایی برخوردار است (۳۵).

در پایان می توان اذعان نمود، پیامد پژوهش حاضر توانمندسازی اجتماعی-ورزشی دانش آموزان معلول با نیازهای ویژه می باشد، دستاوردهای مختلفی در این زمینه وجود دارد که یکی از آن ها، توسعه تاب آوری کودکان دارای معلولیت با نیازهای ویژه می باشد که با نهاده سازی فعالیت های فیزیکی-ورزشی منظم و مداوم میسر می گردد، زیرا ورزش

نقل، سیستم های اطلاعات و ارتباطات باید در مناطق شهری و روستایی برای افراد دارای معلولیت در هر سن و جنسیتی و در همه جنبه های زندگی، از جمله مدرسه، اشتغال، بهداشت، خدمات اجتماعی، فعالیت های تفریحی، ورزشی و فرهنگی کمیت و حقوق افراد دارای معلولیت فراهم شود، در مقابل، عدم دسترسی و محرومیت، بر کیفیت زندگی آن ها تأثیر منفی می گذارد و این افراد را به "شهروندی ناقص" تنزل می دهد (۳۱).

در راهبردهای پژوهش حاضر در ابتدا موضوع توسعه و طراحی فضاهای ورزشی و شهری دانش آموزان نیاز ویژه و توان یاب مطرح گردید، صاحب نظران طراحی فضای فیزیکی-ورزشی ویژه را جز اولویت ها دانستند و بیان نمودند که طراحی، احداث و جانمایی اماکن ورزشی با شرایط جسمی-روحي کودکان نیاز ویژه و توان یابان تطبیق داده شود و طبق قانون حمایت از حقوق افراد دارای معلولیت دسترسی پذیری اماکن و تردد و تحرک برای افراد معلول در نظر گرفته شود. همچنین، ایجاد تجهیزات آموزشی-ورزشی ویژه با فراهم نمودن ابتدایی ترین و ایمن ترین امکانات و تجهیزات ورزشی برای کودکان دارای معلولیت و نیازهای ویژه در مدارس و سالن های ورزشی و تطابق تجهیزات ورزشی با شرایط ویژه این دانش آموزان لازم و ضروری است. لذا مدیران مدارس باید برای ایجاد و توسعه امکانات ضروری برای دانش آموزانی که محدودیت و مشکلات جسمانی دارند، آمادگی کامل داشته باشند (۳۲). در ادامه احقاق حقوق این افراد با طراحی استاندارد فضاهای شهری مطرح گردید و باید مسیر تردد کودکان معلول با نیازهای ویژه به مدارس و اماکن آموزشی-ورزشی، مناسب سازی و قابل دسترسی پذیری آسان گردد. همچنین، در این راستا، سیاست گذاری های قانونی بین المللی، اجبارها و الزامات ارگونومیک خاصی را برای اقشار خاص تعیین کرده است و مدیران در ساخت بیشتر اماکن ورزشی تنها بخشی از آن ها را لحاظ کرده اند، بنابراین لازم است تا تمامی اماکن ورزشی برای افراد دارای معلولیت مناسب سازی شود تا این افراد بتوانند به راحتی از اماکن ورزشی استفاده کنند (۳۳). از موضوعات مهم دیگر توان بخشی دانش آموزان دارای معلولیت با نیازهای ویژه مطرح گردید که در ابتدا، غربالگری اسکلتی-عضلانی با طراحی سامانه جامع غربالگری اسکلتی-عضلانی و شناسایی دانش آموزان مستعد به ناهنجاری های سلامتی، شناختی و روانی و معرفی به کانون های حرکات اصلاحی صورت پذیرد. همینطور کانون های حرکات اصلاحی، توان بخشی و تندرستی برای کنترل

باعث ارتقای سطح کمی-کیفی قابلیت های جسمانی، روحی و ذهنی می شود و البته سرمایه گذاری در ورزش رابطه معکوس با هزینه های درمانی خواهد داشت. در همین راستا، رشد کمال گرایی مثبت به عنوان پیامد دیگر مطرح گردید، که با نهاده سازی ورزش، احساس ارزشمندی در شخص شکل می گیرد و مشارکت در فعالیت های ورزشی باعث بهبود مهارت های اجتماعی-ارتباطی، افزایش اعتماد به نفس، بهبود کیفیت زندگی و افزایش امید به زندگی می گردد. همچنین مقوله اصلی رشد هویت اجتماعی-ورزشی، پیامدی دیگر و برگرفته از نهاده سازی فعالیت های فیزیکی-ورزشی در دانش آموزان معلول با نیازهای ویژه می باشد، که با حضور فعال این افراد در عرصه های ورزشی شرایط را برای رشد روابط، پیوند و تحول اجتماعی، متبلور شدن ارزش های معنوی و همچنین، کاهش آسیب های اجتماعی فراهم می نمایند. بر این مبنا، هویت ورزشی ارتباط بین ورزشکار و محیط (خانواده، دوستان، مربی یا رسانه) را تقویت کرده و احساس ها و عواطف افراد ورزشکار دارای معلولیت را به رسمیت می شناسد و باعث ایجاد حس عزتمندی، توانمندی و ورود به سایر حوزه های اجتماعی می گردد (۳۶). از طرفی، پایبندی به تمرینات و فعالیت های ورزشی، جنبه های جسمانی-روانی افراد دارای معلولیت را تقویت می کند و باعث بهبود کیفیت زندگی و تسهیل ارتباطات و مشارکت اجتماعی آنان می شود (۳۷).

بنابراین می توان اذعان نمود که، از حیث حقوقی، دانش آموزان دارای معلولیت با نیازهای ویژه دارای حقوق فرهنگی، ورزشی، اقتصادی، سیاسی، معماری و شهرسازی، اجتماعی، پزشکی و حقوقی هستند. دیدگاه های متفاوت و منفی از سوی مدیران و آحاد جامعه باعث شده حقوق این افراد تا حدودی نادیده انگاشته شود. عدم شناخت صحیح نسبت به توانایی افراد دارای معلولیت و نیاز ویژه و به دنبال آن به حاشیه رانده شدن، پیامدهای منفی را به بار خواهد آورد. شناخت صحیح از این پدیده و آگاهی از توانمندی آنان گام مؤثری در جهت رشد و پیشرفت آنان و همچنین باعث توسعه یک کشور می شود. بیشتر افراد توان یاب و نیاز ویژه برای دستیابی به ابتدایی ترین حقوق اساسی خود دور نگه داشته شده اند و این بی عدالتی به وسیله کلیشه ها، نگرش ها و تبعیض های ناروا تقویت و فراگیر شده است. شایسته است، با تغییر دید جامعه بین الملل، دولت و شهروندان، افراد توان خواه در کنار سایر افراد بتوانند زندگی عادلانه ای داشته باشند. لذا مسئولین و سیاستگذاران

می توانند در زمینه انواع حقوق افراد دارای معلولیت و نیاز ویژه، با احیای قوانین مصوب شده و تصویب و اجرای قوانین عادلانه جدید در راستای احقاق حقوق شهروندی، ورزشی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی تأثیر بسزایی بگذارند. لذا ضروری است، با برنامه ریزی صحیح، شرایط لازم جهت مشارکت این افراد در فعالیت های فیزیکی-ورزشی و آموزشی فراهم گردد، لذا نیاز است، نگرش سازی و عادی سازی در جامعه رخ دهد، همچنین با آموزش حرفه ای منابع انسانی مرتبط، تأمین منابع مالی، ایجاد زیرساخت های ورزشی نظیر اماکن ورزشی استاندارد و طراحی شهری متناسب با شرایط جسمی و ذهنی آنان با دسترسی آسان و تجهیزات و امکانات استاندارد و به کارگیری فن آوری نوین، زمینه را برای نهاده سازی فعالیت های فیزیکی-ورزشی دانش آموزان معلول با نیازهای ویژه در سطح مدارس و جامعه فراهم نمود.

پیشنهادهای برگرفته از پژوهش

براساس یافته های پژوهش از مصاحبه های صاحب نظران و مدل پارادایمی، در راستای اجرایی نمودن راهبردهای نهاده سازی فعالیت های فیزیکی-ورزشی در دانش آموزان معلول با نیازهای ویژه، مهمترین پیشنهادات پژوهش مطرح می گردد:

- برنامه ریزی بلندمدت در راستای نهاده سازی فعالیت های فیزیکی-ورزشی در دانش آموزان نیاز ویژه و توان یاب با حمایت اجتماعی.
- احقاق حقوق شهروندی با حق بر سلامت، ورزش و آموزش توان یابان با اجرایی نمودن مصوبه شورای عالی انقلاب در راستای توسعه ورزش توان یابان و اجرایی نمودن لایحه حمایت از حقوق افراد دارای معلولیت.
- جذب و توزیع عادلانه بودجه و اعتبارات در راستای تأمین منابع مالی مورد نیاز و در نظر گرفتن ردیف بودجه قانون معلولان در لایحه بودجه.
- طراحی و احداث اماکن و فضای ورزشی و شهری با در نظر گرفتن شرایط جسمانی و ذهنی دانش آموزان معلول با نیازهای ویژه.
- جذب و تکریم خیرین مدرسه ساز و ورزش یار در راستای توسعه زیرساخت ها و امکانات ورزشی مرتبط.

پیشرفته (کشورهای موفق در حوزه ورزش دانش آموزان نیاز ویژه در سطح بین المللی) به عمل آید.

■ پژوهش حاضر فقط مربوط به نهاده سازی فعالیت های ورزشی دانش آموزان معلول با نیازهای ویژه و محدود به استان اصفهان است، در پژوهش های آتی پیشنهاد می شود که پژوهشی مشابه در سطح وزارت علوم و فناوری و ورزش دانشگاهی انجام پذیرد.

تشکر و قدردانی

نویسندگان از تمامی مشارکت کنندگان، متخصصین و اساتیدی که در راستای دستیابی به اهداف پژوهش حاضر تیم تحقیق را یاری نمودند، صمیمانه قدردانی می نماید. شایان ذکر است که این طرح پژوهشی با اعتبارات اداره کل آموزش و پرورش استان اصفهان انجام گردیده است.

تضاد منافع

نویسندگان این پژوهش هیچ گونه تعارض منافی با یکدیگر ندارند.

References

1. limoochi S, Moshref Javadi B, Safania A M, Mohamadi F. Identification of effective factors on the participation of the people with disabilities in sport activities. journal of Contemporary Studies on Sport Management. 2020; 9(18):77-90. 10.22084/SMMS.2020.20907.2513 [Persian].
2. Alimohammadi H, Adabi Firouzjah J, Nedaee T, Ahmadi M. Identification and Prioritization of Barriers to the Participation of Physical-Motional Disabled Women in Sports in Qom Province. Journal of Sport Management Studies. 2018; 9(46):175-192. <https://doi.org/10.22089/smrj.2018.4494.1876> [Persian].
3. Opstoel K, Chapelle L, Martelaer K Personal and social development in physical education and sports: A review study. European Physical Education Review. 2020 ; 26(4):797-813. <https://doi.org/10.1177/1356336X19882054>.
4. Velayati haghghi V, Arabi M, Lotfi N, Amini N. The effect of selective training on fundamental motor skill development of children with autism spectrum disorder. Journal of Sport Psychology. 2018; 10(1):123-138. 10.48308/MBSP.3.1.123 [Persian].

■ ایجاد حس ورزش خواهی در سبد فکری دانش آموزان و والدین.

■ استفاده از نیروی تربیت بدنی متخصص در تمامی مقاطع مدارس استثنایی.

■ برگزاری دوره های مربیگری و دانش افزایی، توانمندسازی معلمان تربیت بدنی در راستای کیفیت بخشی درس تربیت بدنی کودکان معلول با نیازهای ویژه.

■ توسعه سواد حرکتی دانش آموزان دارای معلولیت با نیازهای ویژه با ترویج مهارت های بنیادی در قالب بازی.

■ ترویج و آموزش فعالیت های ورزشی تلفیقی، فراگیر و هدف دار.

■ جشنواره محور نمودن فعالیت های ورزشی در مدارس استثنایی و عادی با راه اندازی رشته های ورزش همگانی، تلفیقی و فراگیر.

■ پوشش رسانه ای اخبار و وقایع فعالیت های ورزشی دانش آموزان دارای معلولیت و نیاز ویژه.

■ توان بخشی دانش آموزان معلول با نیازهای ویژه با راه اندازی کانون های حرکات اصلاحی و کلوپ های حرکات درمانی.

■ فرایند استفاده بهینه از تکنولوژی و فن آوری های نوین جهت افزایش توان جسمانی- حرکتی دانش آموزان معلول با نیازهای ویژه.

■ فرایند و مکانیسم استعدادیابی ورزشی دانش آموزان توان یاب در مدارس به عنوان پایه گذار ورزش قهرمانی- پارالمپیک با هم افزایی بین آموزش و پرورش، اداره استثنایی، هیأت ورزشی، باشگاه ها و کانون های ورزشی.

پیشنهادهای آینده

■ پیشنهاد می شود در سطوح عالی تصمیم گیری وزارت آموزش و پرورش و وزارت ورزش و جوانان، موضوع ارائه الگوهای ملی ورزش توان یابان و افراد نیاز ویژه و نقش هر یک از وزارتین مورد بررسی قرار گیرد و بر این اساس برنامه ریزی استراتژیک در راستای توسعه ورزش این قشر از جامعه انجام گردد.

■ پیشنهاد می شود مطالعه مقایسه تطبیقی در خصوص توسعه فعالیت های ورزشی دانش آموزان معلول با نیازهای ویژه و توان یاب کشور در مقایسه با کشورهای توسعه یافته و

5. Vahedi M. Education of special needs students. *Journal of Educational Technology Development*, 2019; 35(4):17-27. [Persian].
6. Cunningham PJ. "Public coverage provides vital safety net for children with special health care needs". Issue brief (Center for Studying Health System Change), 2005; (98): 1-7.
7. Parsa A, zarei A, Sajjadi Hazaveh S H, Haji Anzehaei Z. The effect of sports leisure on social adjustment and body image of exceptional students & provide a practical model. *J Except Educ* 2022; 6 (166) :95-95 URL: <http://exceptionaleducation.ir/article-1-2404-en.html>. [Persian].
8. Berent P, Fujiyama T, Yoshida N, Evaluating delivery of cycling activity and training programmers for disabled people in the UK. *Journal of IATSS Research*.2021; 45(3): 371-381. <https://doi.org/10.1016/j.iatssr.2021.03.006>.
9. Yesilcinar L, Dalyan O, Piskin M. Investigation the services provided to disabled in canakkale. *Journal of Advanced Research in Natural and Applied Sciences*.2021; 7(4), 464-477. <https://doi.org/10.28979/jarnas.947183>.
10. Penfold C, Kitchin P, Darby P. The needs of disabled fans must not be ignored when sports stadiums reopen to spectators. *LSE European Politics and Policy (EUROPP) blog*. 2021;1-3.URL: <http://eprints.lse.ac.uk/id/eprint/110614>.
11. Pourkiani M, Afrouzeh A, Boroumand M, Soheili S, Pishkenari S S.The Impact of the Global "I'mPOSSIBLE" Program on the Iranian Students' Change of Attitude Toward Inclusive . *Research on Educational Sport*. 2022; 10(26): 147-172. [Persian].
12. Carroll P, Witten K, Duff C. "How can we make it work for you?" Enabling sporting assemblages for disabled young people.*Journal of Social science & Medicine*.2020;1-10. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2020.113213>.
13. Jing Wu, Wang Y, Li Y, Liu H, Yang Sh, Zhai H, Wu H. Are physically disabled people at high risk of coronary heart disease among disabled population Evidence from 7.5-year retrospective cohort study. *Journal of Annals of Epidemiology*.2024; 90: 42-48. <https://doi.org/10.1016/j.annepidem.2023.11.001>.
14. Naderian F, Naghipour Givi B .Analyzing the Policy-Making Situation in Educational Sports for Persons with Disabilities *Research on Educational Sport*. 2023; 11(32): 219-246. <https://doi.org/10.22089/res.2023.14944.2381>. [Persian].
15. Beshrrat Far A, Fahim Devin H, Peymanizad H, Ahmadi M. Identifying Factors Affecting the Development of Health and Sports Activities of Disabled People in the Country. *Journal of Razi J Medical Sciences*. 2024; 30(164):1-11.doi. [org/10.47176/rjms.30.164](https://doi.org/10.47176/rjms.30.164). [Persian].
16. Sekineh por A, Naderi A. Investigating Obstacles of Participation in Physical Activities and Exercise among the Disabled of Kermanshah Province. *Journal of Sport Management and Motor Behavior*. 2020;16(31):137-152. [10.22080/JSMB.2019.10795.2453](https://doi.org/10.22080/JSMB.2019.10795.2453). [Persian].
17. Sahebozamani M, Salari A, Daneshjoo A. H. Karimi Afshar F. The Effect of Eliminating Visual Feedback on The Balance Recovery Strategies in Deaf Individuals. *Sport Medicine Studies*. Spring & Summer. 2019; 11(25): 81-96. <https://doi.org/10.22089/smj.2019.6810.1352>. [Persian].
18. Sargolzaee F, Meshkati Z, Negahban Sivaki H. Effect of Brailletonik Cognitive-Motor Exercises on Postural Control in Blind Women. *Middle Eastern Journal of Disability Studies*.2021;11:158-165. URL: <http://jdisabilstud.org/article-1-1483-fa.html>. [Persian].
19. Yavari F, Dashti Khovidaki M H, Naimian A, Kian S. The effect of sports activities with music on the behavioral problems of mentally retarded female students. *Journal of Technology and Scholarship in Education*.2023; 2(6): 61-69. DOI:10.30473/T-EDU.2023.67964.1085.[Persian].
20. Shahrasfenghar A, Arabameri E, Daneshfar A, Ghasemi A, Kashi A. The Effect of Aerobic Exercise on Motor Skills and Body Composition of Children with Autism. *Journal of Health and Care*.2019; 20(4):332-341.[Persian].
21. Bahiraei S, Daneshmandi H, Amiri R. Physical Fitness and Health-Related Physical Activity Programs in People With Down Syndrome: A Systematic Review. *Journal of Sport Biomechanics*. 2020; 5(4):200-215. <https://doi.org/10.32598/biomechanics.5.4.1>. [Persian].
22. MacKenzie K, Murray K, Murray G. Encouraging physical activity in people with learning disabilities. *Nursing Times [online]*.2018. 114(8):18-21. (018 021 prdisc activity sf).
23. Zaraii Zawaraki I, Zaeri M T, Sharifi Daramadi P, Delavar A. Designing and validating the learning package model based on blended approach and its Impact on the learning rate of students with visual impairment in the first period of elementary school in the course of experimental sciences. *J Except Educ* 2024; 1 (179) : 2 URL: <http://exceptionaleducation.ir/article-1-2658-fa.html>. [Persian].
24. Karim Nejad Lalami Z, Afzal Khokhbajari Z. Examining the prospect of inclusiveness of education in creating a sense of efficacy for children with special disabilities. *Journal of research and studies of Islamic sciences*.2022;4(34):45-54.[Persian].
25. Baek Clare, Aguilar S, Warschauer M. Exploring teachers' self-efficacy and willingness to provide accommodations in teaching students with autism: An intervention study. *Journal of Teaching and Teacher Education*.2024;140:1-11. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2024.104488>.

26. Pushkarenko K, Cavel M, Gosse N, Michalovic E. Physical literacy and the participant perspective: Exploring the value of physical literacy according to individuals experiencing disability through composite narratives. *Journal of Exercise & Fitness*.2023; 21:237-245. <https://doi.org/10.1016/j.jesf.2023.03.001>.
27. Nasr Isfahani A, Mohammadzadeh H.. Provide a paradigmatic pattern of physical literacy development in students. *Sport Management Journal*. 2022; 14(2):111-126. DOI: <http://doi.org/10.22059/JSM.2021.289966.2335>. [Persian].
28. Zhou T. The role of pre-service physical education teachers in physical education – A bibliometric and systematic review. *Journal of Heliyon*.2024;10, e28702 :1-15 . <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2024.e28702>.
29. Salami Sh, Mazhari M. The Right to Health of Disabled People in the Field of Urban Law(With a Glance at the Ordinances passed by Tehran City Council). *Iranian Law and legal Research Institute*.2022 ; 5(15): 110-130.[Persian].
30. Farhadi L, Sadeghi Boroujerdi S, Ghaeeni S. Identifying Effective Components in the Participation of the Physically Disabled People in Sports Activities: A Thematic Analysis. *Middle Eastern Journal of Disability Studies*. 2022; 12 :63-63 URL: <http://jdisabilstud.org/article-1-2866-fa.html>. [Persian].
31. Ching Chou Y, Uwano T, Chen B, Sarai K, Nguyen L D, Chou Ch, Mongkolsawadi S, Nguyen T. Assessing disability rights in four Asian countries: The perspectives of disabled people on physical, attitudinal and cultural barriers. *Journal of Political Geography*.2024; 108 , 103027:1-11.<https://doi.org/10.1016/j.polgeo.2023.103027>.
32. Qenaat M, Talebpour M, Heydari R. Golgoli M. Identifying the Factors Affecting the Development of Physical Education and Student Sports (Case Study: Khorasan Razavi). *Research on Educational Sport*.2023;10(29):155-184. <https://doi.org/10.22089/res.2022.12029.2219>. [Persian].
33. Fahiminejad A, Mohajer A H, Morsal B, Tayebi Sani M. Developing a Model Based on Strategic Analysis of Factors Influencing the Development of Sport for All for Specific Strata (Case Study: Society of Veterans, Disabled, Deaf and Blind). *Journal of Sport Management*.2020;11(3):891-906. <https://doi.org/10.22059/jsm.2020.283130.2285>. [persian].
34. Sardari S, Sharifzadeh S, Daneshkhah A, Loke S, Duncan M, Nakisa B, Palade V. LightPRA: A Lightweight Temporal Convolutional Network for Automatic Physical Rehabilitation Exercise Assessment. *Journal of Computers in Biology and Medicine*.2024; 173,108382: 1-13. <https://doi.org/10.1016/j.combiomed.2024.108382>.
35. Askarian F, Majid khah Sh. Assessment of Performance of Athletics with Disability in Iran through Data Envelopment Analysis (DEA) Method.2020; 19(49): 113-128. *Journal of Strategic Studies on Youth and Sport*. [Persian].
36. Moradi M, Sa'adat M. Relationship between Athletic identity and Participation in Sports Activities among Physically Disabled People. *Middle Eastern Journal of Disability Studies*. 2019; 9 :36-36. URL: <http://jdisabilstud.org/article-1-1031-fa.html>. [Persian].
37. Juntack O, Aquino M. Enhancing Health-Related Fitness, Self-Efficacy, and Quality of Life in Adults with Physical Disabilities: A 9-Week Community-based Structured Exercise and Mindfulness Program. *Journal of Advanced Exercise and Health Science*.2024; S2950-273X(24)00051-1:1-15. <https://doi.org/10.1016/j.aehs.2024.07.001>.